

Bruselj, 20. februar 2025
(OR. en)

6385/25

AGRI 64
AGRIFIN 15
AGRIORG 21
AGRISTR 10
ENV 95
POLCOM 34

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	20. februar 2025
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2025) 75 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Vizija za kmetijstvo in prehrano Skupno oblikovanje kmetijskega in živilskega sektorja, ki bo privlačen za prihodnje generacije

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 75 final.

Priloga: COM(2025) 75 final

Bruselj, 19.2.2025
COM(2025) 75 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Vizija za kmetijstvo in prehrano
Skupno oblikovanje kmetijskega in živilskega sektorja, ki bo privlačen za prihodnje
generacije**

Kazalo

1. Skupno oblikovanje kmetijskega in živilskega sektorja EU, ki bo privlačen za prihodnje generacije	2
2. Vizija in cilji za leto 2040: agroživilski sistem, ki bo privlačen, konkurenčen, trajnosten in pravičen za sedanje in prihodnje generacije.....	5
3. Skupno snovanje odzivov politike za razcvet agroživilskega sektorja	6
3.1. Oblikovanje privlačnega sektorja, ki bo zagotavljal primerno življenjsko raven in izkoriščal nove dohodkovne priložnosti.....	6
3.2. Konkurenčen in odporen sektor, ki se bo soočil s svetovnimi izzivi	11
3.3. Prilagajanje agroživilskega sektorja, ki deluje z roko v roki z naravo, na prihodnost 17	
3.4. Vrednotenje hrane ter spodbujanje pravičnih življenjskih in delovnih pogojev na živahnih podeželskih območjih.....	21
4. Ustvarjanje ugodnega okolja: umestitev raziskav, inovacij, znanja in spretnosti v središče evropskega agroživilskega gospodarstva	25
5. ZAKLJUČEK.....	27

1. SKUPNO OBLIKOVANJE KMETIJSKEGA IN ŽIVILSKEGA SEKTORJA EU, KI BO PRIVLAČEN ZA PRIHODNJE GENERACIJE

Kmetijstvo in hrana sta osrednjega pomena za evropski način življenja. Načini, na katere proizvajamo in uživamo hrano, temeljijo na bogatih tradicijah in so zaznamovali skupnosti, kulture in krajine, ki opredeljujejo Evropo.

Kmetijstvo in hrana, vključno z ribištvom, sta za Unijo strateška sektorja, ki 450 milijonom Evropejcev zagotavljata varno in visokokakovostno hrano ter imata ključno vlogo pri svetovni prehranski varnosti. Kot priznava Niinistöjevo poročilo¹, je hrana eden od najbolj ključnih sektorjev za zagotavljanje bistvenih storitev državljanom. Podpora Unije preko skupne kmetijske politike (SKP) je upravičeno v središču evropskega projekta. O evropski prehranski varnosti, varnosti in neodvisnosti pri preskrbi s hrano se ni mogoče pogajati. Evropski državljani in državljanke to potrjujejo: 94 % državljanov, ki so sodelovali v zadnji raziskavi Eurobarometra, potrjuje, da je pomembno vedno zagotavljati stabilno preskrbo s hrano v EU².

Hrana je tudi del naše konkurenčnosti. Agroživilski sistem, ki je del enotnega trga EU, je v vsej svoji raznolikosti podjetij, dosega, obsega in metod proizvodnje leta 2022 ustvaril dodano vrednost v višini več kot 900 milijard EUR in zagotovil zaposlitev za približno 30 milijonov ljudi³, kar je približno 15 % vseh delovnih mest v EU. EU kot največja izvoznica agroživilskih proizvodov na svetu z leti vztrajno povečuje svoj trgovinski presežek, ki je leta 2023 dosegel 70 milijard EUR⁴. Položaj pa je drugačen pri dobavi med drugim ribiških proizvodov in proizvodov iz akvakulture, oljnic in beljakovinskih rastlin, kjer je EU močno odvisna od uvoza.

Kmetijstvo in hrana sta ključna za ohranjanje živahnih in gospodarsko uspešnih skupnosti na podeželskih in obalnih območjih. Na podeželskih območjih živi 25 % prebivalstva EU, zajemajo pa 75 % njenega ozemlja, zaradi česar so sestavni del evropske identitete⁵. Živahna podeželska in obalna območja so bistvenega pomena za boj proti depopulaciji in zagotavljanje možnosti prebivalstvu, da ostane na podeželju.

Pri kmetijstvu in ribištvu gre za delo z naravo. Kmetje in ribiči so skrbniki narave in temelj odporne Evrope. So bistvenega pomena **za rešitev** glede zaščite in odpornosti naše narave, tal, vode, zraka, biotske raznovrstnosti, oceanov in podnebja. **Kmetje, ribiči in živilska podjetja so inovatorji in podjetniki.** Inovacije odpirajo pot do novih poslovnih modelov in nagrad, zato prehod koristi tako kmetom in ribičem kot naravi, hkrati pa pripomore h konkurenčnosti.

Toda svoje prehranske neodvisnosti nikoli ne smemo jemati za samoumevno. Agroživilski sektor je preživel pretese pandemije in visoke vhodne stroške in tako pokazal, kako neverjetno odporen je. Toda pritisk geopolitičnih napetosti, posledice nedavnih kriz, uničujoči učinki ekstremnih vremenskih pojavov in propadanja okolja ter

¹ Niinistö, S. (2024), Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness (Varnejši skupaj: krepitev civilne in vojaške pripravljenosti Evrope).

² Evropska komisija, Eurobarometer 2025: [Evropejci, kmetijstvo in SKP – januar 2025 – raziskava Eurobarometer](#).

³ Eurostat, Key figures on the European food chain (Ključni podatki o evropski prehranski verigi) – izdaja za leto 2024 (europa.eu), 2024. Podatki o zaposlovanju v kmetijstvu so iz leta 2020.

⁴ GD Za kmetijstvo in razvoj podeželja, [Spremljanje trgovine z agroživilskimi proizvodi EU. Dogajanje v letu 2023](#), marec 2024.

⁵ Eurostat, [Urban-rural Europe - introduction - Statistics Explained \(Urbana-podeželska Evropa - uvod - razlaga statističnih podatkov\)](#), dostop februarja 2025.

posledice strukturnih trendov ogrožajo sposobnost preživetja tega pomembnega sektorja in strateško avtonomijo EU.

Današnji agroživilski sektor se sooča z zahtevnimi strukturnimi spremembami, vključno z občutnimi razlikami v obsegu kmetijskih dejavnosti in starajočim se kmečkim prebivalstvom. Le približno 12 % kmetov v EU je mlajših od 40 let⁶. Čeprav se dohodek na kmetovalca v zadnjih desetletjih povečuje, je še vedno precej nižji od povprečja v preostalem gospodarstvu⁷, kar pa neposredno vpliva na sredstva za preživljanje kmetov in zmanjšuje njihovo zmožnost vlaganja, načrtovanja in inovacij. To je še vedno glavni dejavnik pri mobilizaciji kmetov, ki ji je bila EU nedavno priča.

Čeprav številni mladi izražajo zanimanje za kmetijstvo kot poklicno pot in nekateri uspešno delajo v dobro stoječih družinskih kmetijskih podjetjih, obstajajo številni izzivi in ovire. Med dejavniki, zaradi katerih je kmetijstvo vse manj privlačno za prihodnje generacije, so zelo negotovi obeti glede prihodkov v kombinaciji z zapletenimi regulativnimi zahtevami, ki se lahko spremenijo v hromeče birokratsko breme, nizka donosnost, ki ovira naložbe, proizvodnja, v kateri lahko hitro pride do krize, demografske spremembe, razlike med spoloma, nedostopnost osnovnih storitev na nekaterih podeželskih območjih in težavnost samega poklica. Zaradi kumulativnega učinka agroživilskega sektorja se pogosto še stopnjuje že tako velik pritisk na okolje in podnebje, hkrati pa so kmetje pri zagotavljanju prihodnje proizvodnje odvisni od narave. Z večino teh izzivov se srečujejo tudi primarni proizvajalci v sektorjih ribištva in akvakulture, pa tudi agroživilski sektor kot celota.

Negotovost in nestabilnost glede poklicne prihodnosti evropskih kmetov sta povzročili nedavne obsežne proteste v EU. Glede na navedeno je bistveno, da EU **prizna ključno vlogo, ki jo imajo kmetje v našem življenju in sredstvih za preživljanje, znova spodbudi konkurenčnost in naredi ta poklic privlačnejši, da bo lahko uspeval, uvajal inovacije in prinesel številne koristi naši družbi – danes, jutri in leta 2040**. To je še toliko pomembnejše glede na prihodnjo širitev ter z njo povezane izzive in priložnosti za kmetijstvo in kmete v sedanjih in prihodnjih državah članicah EU.

V tem sporočilu je predstavljena vizija evropskega agroživilskega sistema do leta 2040 in naprej ter predstavljen časovni načrt za usmerjanje ukrepov EU, s katerimi bomo zagotovili, da bodo **vse politike delovale v skladu s to vizijo** in bodo prilagojene novim razmeram. Če želimo doseči te cilje, bo treba na številnih področjih bolje uskladiti nacionalne politike in politike EU. Ta vizija podpira tudi uresničevanje kompasa EU za konkurenčnost, ki je krovna vodilna pobuda EU za izboljšanje konkurenčnosti EU⁸. V prihodnjem **paktu za oceane** bo določen tudi okvir za izkoriščanje obsežnega morskega območja in obale EU, da bi okrepili prehransko varnost, hkrati pa ohranili naravno bogastvo, od katerega je ribiški sektor odvisen, in spodbudili konkurenčnost z inovacijami. Poleg tega bo Komisija pripravila vizijo za sektor ribištva in akvakulture za obdobje do leta 2040, da bi zagotovila njegovo dolgoročno konkurenčnost in trajnostnost, pripomogla k ustvarjanju delovnih mest in rešila pereča vprašanja, ki tarejo ribiško skupnost.

⁶ Eurostat, [Farmers and the agricultural labour force - statistics - Statistics Explained \(Kmetje in delovna sila v kmetijstvu – statistika – Razlaga statističnih podatkov\)](#), dostop februarja 2025.

⁷ GD za kmetijstvo in razvoj podeželja, [EU Farm Economics Overview \(Pregled kmetijskega gospodarstva EU\)](#), dostop februarja 2025.

⁸ Evropska komisija (2025), *Kompas za konkurenčnost za EU*, COM(2025) 30 final.

To sporočilo temelji na več strateških prispevkih, med katerimi je predvsem strateški dialog o prihodnosti kmetijstva EU⁹ ter Draghijevo¹⁰, Lettovo¹¹ in Niinistöjevo¹² poročilo. Temelji tudi na sklepih voditeljev držav in vlad EU¹³, sklepih belgijskega predsedstva Sveta o prihodnosti kmetijstva (2024) in sklepih Sveta o prihodnosti SKP iz leta 2024. Nadalje temelji na mnenjih in resolucijah Evropskega parlamenta, Evropskega ekonomsko-socialnega odbora in Odbora regij.

Odziv politike temelji na **štirih temeljnih prednostnih področjih**. V sporočilu so navedena **delovna področja** glede na vprašanje, kako bodo te politične pobude oblikovane na vključujoč in sodelovalen način. Dosežki na teh prednostnih področjih so v veliki meri odvisni od pomembnih spremljevalnih elementov, in sicer **poenostavitve** regulativnega okvira, ki vpliva na kmete in celotno agroživilsko vrednostno verigo, ter **inovacij**, ki nudijo rešitve za trajnostni prehod.

Nov način dela: ustvarjanje zaupanja in dialoga

Kot kažejo izkušnje, lahko pri nekaterih temah, povezanih s hrano in kmetijstvom, pride do močne polarizacije in družbeni konsenz bo najbrž lažje doseči, če bo izhajal iz vključujočih pristopov. Jedro te vizije je zato nov način dela – ustvarjanje zaupanja in dialoga v celotnem agroživilskem sistemu v EU in po svetu.

Prvi koraki so že bili narejeni s strateškim dialogom in sklopom priporočil, ki je bil soglasno sprejet v njegovem okviru. Toda ta dialog je treba na terenu poglobiti s trajnim in učinkovitejšim sodelovanjem s kmeti, nosilci dejavnosti v prehranski verigi in civilno družbo na lokalni in regionalni ravni po vsej Evropi ter prisluhniti njihovim pomislekom in zamislim. Hkrati bo treba pregledati obstoječe mehanizme za spodbujanje dialoga in sodelovanja z deležniki na ravni EU, **kot so sedanje skupine za civilni dialog**, da bi zagotovili bolj smiselno in učinkovitejše sodelovanje pri snovanju prihodnjih politik. Novi **Evropski odbor za kmetijstvo in prehrano**¹⁴ bo pomagal Komisiji pri oblikovanju vključujočih politik s strateškim svetovanjem in spodbujanjem nove kulture dialoga med različnimi akterji v agroživilski verigi. Poleg tega bo **mreža SKP EU** še naprej spodbujala izmenjave med vsemi ustreznimi akterji, **vsakoletni dialogi o mladinski politiki** pa bodo okrepili smiselno vključevanje mladih državljanov in kmetov v razprave o politikah.

Komisija bo še naprej vzdrževala **stalen dialog z vsemi drugimi institucijami in organi EU**, zlasti z Evropskim parlamentom in Svetom EU, Odborom regij in Evropskim ekonomsko-socialnim odborom, ter s ključnimi mednarodnimi organizacijami in partnerji. Da bi zagotovila **učinkovito spremljanje izvajanja te vizije**, bo Komisija

⁹ [Strateški dialog o prihodnosti kmetijstva EU. Skupna perspektiva za kmetijstvo in prehrano v Evropi](#). 2024.

¹⁰ Draghi, M., [The future of European competitiveness \(Prihodnost evropske konkurenčnosti\)](#), September 2024.

¹¹ Letta, E. (2023), Much more than a market – Speed, security, solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens (Mnogo več kot le trg – hitrost, varnost, solidarnost, krepitev enotnega trga za trajnostno prihodnost in blaginjo vseh državljanov EU)

¹² Niinistö, S. (2024), Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness (Varnejši skupaj: krepitev civilne in vojaške pripravljenosti Evrope).

¹³ Strateška agenda Evropskega sveta za obdobje 2024–2029, Izjava iz Versaillesa iz leta 2022, Izjava iz Granade iz leta 2023 in Izjava iz Budimpešte iz leta 2024.

¹⁴ [Svetovalna skupina na visoki ravni](#), v kateri 30 organizacij članic zastopa tri kategorije deležnikov: kmetijsko skupnost, druge akterje v verigi preskrbe s hrano in civilno družbo, vključno s področji, kot so okolje in podnebje, dobrobit živali in vprašanja v zvezi s potrošniki.

vsem institucijam EU redno poročala o napredku pri uspešnem uresničevanju različnih pobud.

2. VIZIJA IN CILJI ZA LETO 2040: AGROŽIVILSKI SISTEM, KI BO PRIVLAČEN, KONKURENČEN, TRAJNOSTEN IN PRAVIČEN ZA SEDANJE IN PRIHODNJE GENERACIJE

V Uniji leta 2040 bosta morala kmetijstvo in proizvodnja hrane uspevati v vsej svoji raznolikosti povsod na naši celini. V njej bo kmetijstvo privlačno za prihodnje generacije, agroživilski sektor pa bo konkurenčen, odporen, primeren za prihodnost in pravičen.

Prihodnost tega strateškega sektorja je odvisna od zmožnosti Unije in njenih držav članic, da vzpostavijo ustrezne pogoje, ki bodo omogočili:

- **privlačen in predvidljiv agroživilski sektor, v katerem bodo dohodki kmetom omogočali uspešno in dobro življenje** ter tako privabljali prihodnje generacije¹⁵, ki bodo še naprej proizvajale hrano, ki bo cenovno dostopna za vse in bo izpolnjevala zahteve potrošnikov. V njem bodo vzpostavljeni ugodni pogoji, v katerih bo lahko agroživilski sektor izkoristil svoj podjetniški potencial. Ob podpori različnih virov dohodka ter znanj in spretnosti bo lahko izkoristil priložnosti, ki jih nudijo inovacije, tehnologija in zeleni prehod. Ekosistemske storitve, ki so v prid okolju in kakovosti vode, tal ali zraka, na primer v rastočem ekološkem sektorju, bodo v njem ustrezno nagrajene, pravično delujoča prehranska veriga pa bo zagotavljala pravično porazdelitev bremena in stroškov prehoda vzdolž verige;
- **agroživilski sektor, ki bo konkurenčen in bo lahko prenesel vse večjo svetovno konkurenco in pretrese.** To je odvisno od zmožnosti EU, da naredi svoje trgovinske odnose bolj raznolike, ustvari nove izvozne priložnosti za sektor in zmanjša kritične odvisnosti. V takem okolju bodo okvir in ukrepi na svetovni ravni kmetom omogočali, da povsod po svetu konkurirajo pod enakimi konkurenčnimi pogoji, zmanjšali obremenitev z birokracijo doma in okrepili odpornost sektorja tako, da bo sposoben ne le vzdržati pretrese in si po njih opomoči, temveč se bo lahko tudi prilagodil nanje in se preobrazil. EU še naprej prispeva k svetovni prehranski varnosti in še naprej krepi partnerstva po vsem svetu;
- **agroživilski sektor, primeren za prihodnost, ki bo deloval v okviru planetarnih omejitev** in v katerem bosta kmetijstvo in živilski sektor skupaj prispevala k podnebnim ciljem EU, hkrati pa ohranjala zdrava tla, čisto vodo in zrak ter varovala in obnavljala biotsko raznovrstnost Evrope. Deležniki v prehranski verigi bodo skupaj prispevali k doseganju teh rezultatov in bodo skupaj prevzemali tveganja, ki jih prinaša prehod. Vsi segmenti agroživilskega sistema bodo veliko boljše pripravljene na učinke podnebnih sprememb, izgube

¹⁵ Krzysztofowicz, M., Rudkin, J., Winthagen, V. and Bock, A., [Farmers of the future \(Kmetje prihodnosti\)](#), EUR 30464 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-26331-9, doi:10.2760/5237, JRC122308.

biotske raznovrstnosti in onesnaževanja. Naravne vire bodo izkoriščali trajnostno in učinkovito ter delovali v skladu s pristopom „eno zdravje“;

- **agroživilski sektor, ki bo cenil hrano, omogočal poštene pogoje za delo in življenje ter živahna in dobro povezana podeželska in obalna območja**, vključno z najbolj oddaljenimi regijami. V njem bodo državljani na podeželskih območjih lahko izkoristili možnost ostati na podeželju. Povezava med hrano, ozemljem, sezonskostjo, kulturami in tradicijami bo v njem cenjena kot sestavni del evropskega načina življenja. EU bo v njem še naprej vodilna na svetu, kar zadeva inovacije na področju hrane in varnosti hrane, hrana pa bo cenovno dostopna za državljane. V njem duševno zdravje ne bo tabu, temveč del sistema socialne podpore za kmete in delavce. Življenjske in delovne razmere bodo v poklic privabile več žensk in mladih ter zagotavljale varstvo pravic delavcev na kmetijah in vzdolž prehranske vrednostne verige.

Za uresničitev te vizije pa je bistveno, da evropski agroživilski sistem vlaga v preobrazbeno moč, ki jo nudijo raziskave, **znanje, spretnosti in inovacije**, in jo izkorišča.

3. SKUPNO SNOVANJE ODZIVOV POLITIKE ZA RAZCVET AGROŽIVILSKEGA SEKTORJA

To vizijo je mogoče doseči le z v prihodnost usmerjenim in usklajenim odzivom politike, ki bo izhajal iz osrednjega vprašanja: kako vzpostaviti agroživilski sistem, ki bo gospodarsko, družbeno in okoljsko trajosten ter s tem privlačen, konkurenčen, primeren za prihodnost in pravičen za sedanje in prihodnje generacije?

3.1. Oblikovanje privlačnega sektorja, ki bo zagotavljal primerno življenjsko raven in izkoriščal nove dohodkovne priložnosti

EU se je pred več kot 60 leti zavezala, da bo kmetijski skupnosti zagotovila primerno življenjsko raven, kot je določeno v členu 39 Pogodbe o delovanju Evropske unije. Ta zaveza je zdaj ravno tako pomembna, kot je bila takrat. Skupni kmetijski dohodek na delavca je kljub prizadevanjem v povprečju še vedno precej nižji od povprečne plače v celotnem gospodarstvu (60 % povprečne plače v letu 2023)¹⁶.

Kmetje sicer ne želijo biti odvisni od javne podpore, vendar je to pogosto potrebno zaradi nestanovitne narave tega poklica in tržnih neravnovesij. Pri opredeljevanju različnih ukrepov za doseganje primerne življenjske ravni **moramo izkoristiti vse vire dohodkov**: tržne prihodke, javno podporo ter raznolike in nove dopolnilne vire dohodkov.

Pravična in poštena prehranska veriga

Prvič: kmetom mora **trg zagotavljati boljše prihodke**, ki jim bodo omogočili potrebne naložbe, da bodo kos izzivom prihodnosti in da bodo njihove kmetije odpornejše. Predpogoj za to je odprava sedanjih neravnovesij v prehranski verigi, kjer nepravilna porazdelitev prihodkov, tveganja in bremena stroškov pogosto nesorazmerno prizadenejo primarne proizvajalce. **Praks, pri katerih so kmetje sistematično prisiljeni prodajati pod ceno, ne bomo dopuščali.**

¹⁶ [Evropska komisija, portal kmetijskih podatkov: Delovna mesta in rast na podeželskih območjih. Dohodek kmetov v primerjavi s plačo v preostalem gospodarstvu, dostop februarja 2025.](#)

S predlogi, ki jih je Komisija sprejela 9. decembra 2024¹⁷, so že bili sprejeti prvi ukrepi, ki bodo ponovno uravnotežili položaj in omogočili ustrezno izvrševanje pravil za boj proti nepoštenim trgovinskim praksam. Okrepili bodo položaj proizvajalcev pri pogajanjih in sklepanju pogodb ter kmete bolje zaščitili pred nepoštenimi trgovinskimi praksami.

Poleg tega se je več držav članic odločilo za uporabo nacionalnih pravil, ki naj bi reševala izziv proizvodnje pod ceno, kar pa bi lahko imelo za posledico različne pristope na enotnem trgu. V okviru ocene sedanjih pravil bomo nadalje preučili nepošteno trgovinske prakse, obenem pa pregledali nacionalne predpise, kot je bilo priporočeno v strateškem dialogu. Komisija bo na podlagi tega predlagala nadaljnje pobude, zlasti revizijo direktive o nepoštenih trgovinskih praksah, da bi **upoštevala načelo, da kmetje ne bi smeli biti prisiljeni sistematično prodajati svoje proizvode pod proizvodno ceno**, ter pregled uredbe o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov v okviru predlogov SKP za obdobje po letu 2027.

Hkrati je treba, kot je bilo predlagano v strateškem dialogu, okrepiti položaj kmetov v vrednostni verigi tako, da bi jih spodbujali k včlanitvi v zadruga in/ali združenja, s čimer si bodo lahko zmanjšali stroške, dosegli večjo učinkovitost in izboljšali cene na trgu. SKP v zvezi s tem že podpira kmete.

Poleg tega je za spodbujanje zaupanja in pravičnosti ključnega pomena **preglednost** glede tega, kako se v prehranski verigi oblikujejo in delijo stroški in marže. Komisija bo še izboljšala preglednost v prehranski verigi, tudi preko nove **opazovalne skupine EU za agroživilsko verigo** (AFCO), ki bo izdelala in objavila kazalnike v zvezi z oblikovanjem cen v prehranski verigi kot usmeritev za nadaljnje ukrepe. Ti instrumenti bi morali biti v podporo tudi dolgoročni konkurenčnosti MSP v sektorju hrane in pijače, ki ju je nedavna inflacija še posebej prizadela.

Pravičnejša in bolj usmerjena javna podpora

Da bi zagotovili nadaljnje kmetovanje, ki bo privlačno za prihodnje generacije kmetov po vsej EU, je za **podpiranje dohodkov kmetov še vedno bistvena javna podpora v okviru SKP**. Neposredna plačila SKP so še vedno ključnega pomena za podpiranje in stabilizacijo kmetijskega dohodka na ravni kmetij, saj so v letu 2020 v povprečju predstavljala 23 % dohodka kmetij¹⁸.

Prihodnja SKP bo v okviru prihodnjih predlogov večletnega finančnega okvira enostavnejša in bolj ciljno usmerjena, da bi pripomogla k **ambiciozni in v prihodnost usmerjeni kmetijski politiki EU**. V njej bo opredeljeno jasnejše ravnovesje med regulativnimi in na spodbudah temelječimi politikami, ki zadevajo kmete.

Poleg tega Komisija priznava, da na podobo SKP v javnosti vpliva porazdelitev plačil na nekaterih območjih, ki se dojemata kot nepravična.

Zato bo prihodnja podpora SKP na splošno bolj namenjena kmetom, ki se **dejavno** ukvarjajo s proizvodnjo hrane, gospodarski vitalnosti kmetij in ohranjanju našega okolja. Pri tem pristopu bi bilo treba razmisliti tudi o prednostni obravnavi proizvodnje

¹⁷ Namen nedavno predlaganih sprememb **uredbe o skupni ureditvi trgov** je okrepiti položaj proizvajalcev pri pogajanjih in sklepanju pogodb o dobavi kmetijskih proizvodov, spodbuditi sodelovanje med kmeti in izboljšati prenos cen. Podobno bi nam morala predlagana nova pravila za čezmejno izvrševanje v okviru **direktive o nepoštenih trgovinskih praksah** pomagati bolje zaščititi kmete pred nepoštenimi trgovinskimi praksami.

¹⁸ Evropska komisija (2023). *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu: Povzetek strateških načrtov SKP (2023–2027): skupna prizadevanja in skupne ambicije*

kmetijskih proizvodov, ki so bistvenega pomena za strateško avtonomijo in odpornost EU.

Mali in srednje veliki kmetje tvorijo družbeno tkivo podeželskih območij ter varujejo naravo in možnosti preživljanja. Imeti morajo pogoje, v katerih bodo lahko kmetovali, ne da bi bili preobremenjeni z upravnimi zadevami. Glede na njihov obseg bo Komisija razmislila, kako bi uporabo **orodij poenostavljene sheme dohodkovne podpore** razširila in jo naredila privlačnejšo uporabo z racionaliziranim sistemom pogojev in kontrol.

Podpora bi morala biti še naprej namenjena **tistim kmetom, ki jo najbolj potrebujejo**, s posebnim poudarkom na kmetih na območjih z naravnimi omejitvami, mladih in novih kmetih ter mešanih kmetijah.

Preučili bomo okrepljeno uporabo ukrepov, kot sta **postopno zniževanje in omejevanje**, ob upoštevanju različnih strukturnih in sektorskih razmer v državah članicah. Vsi kmetje bi morali biti še naprej upravičeni tudi do instrumentov, kot so ekosistemska plačila, ki bodo racionalizirana in poenostavljena, podpora za naložbe ter orodja za krizno upravljanje in obvladovanje tveganj.

Na podlagi izkušenj s sedanjimi strateškimi načrti SKP **je treba dodatno racionalizirati izvajanje politike SKP**. Zaradi sedanje zapletenosti je potreben bolj strateški pristop.

Prihodnja SKP za obdobje po letu 2027 bo izhajala iz osnovnih ciljev politik in ciljno usmerjenih zahtev politik, hkrati pa bo državam članicam naložila dodatno obveznost in odgovornost za doseganje teh ciljev.

Prožnost se bo uporabljala tudi za kmete, kar jim bo omogočilo nadaljnje sodelovanje pri oblikovanju kmetijskih praks, ki bodo bolj prilagojene njihovim kmetijam in razmeram. Sedanji sistem pogojevanja bo poenostavljen. Kmetje so se pozitivno odzvali na uvedbo ekoshem, v okviru katerih so nagrajani za zagotavljanje ekosistemskih storitev, ki presegajo obvezne zahteve. Komisija bo prihodnjo SKP **preusmerila od pogojev k spodbudam**.

Izkoriščanje priložnosti za inovacije, ki bodo ustrezno nagrajene

Kmetje so inovatorji in podjetniki po naravi. **Mladi kmetje želijo biti gonilna sila inovacij**. Za kmete, pa tudi za ribiče, se pojavljajo nove priložnosti za dopolnilne vire dohodka iz podnebno nevtralnega in naravi prijaznega gospodarstva.

Konkretni primeri so rastoči **ekološki sektor in agroekološke kmetijske prakse**, ki so se izkazale za privlačne možnosti za mlajše kmete, saj združujejo gospodarske možnosti z okoljskimi rezultati in družbeno odgovornostjo.

Za druge pa ponujajo nove in zanimive priložnosti inovacije. Velik potencial za kmetijstvo, gozdarstvo in celoten prehranski sistem ter za zmanjšanje naše kritične odvisnosti imata na primer **biogospodarstvo in krožnost**. Cilj nove **strategije za biogospodarstvo**, ki bo predstavljena do konca leta 2025, bo zagotoviti, da bo Evropska unija vodilna v svetu na hitro rastočem trgu biogospodarstva. Pospešiti moramo komercializacijo rešitev na biološki osnovi in krožnih rešitev, povečati obseg prelomnih biotehnologij, izkoristiti nastajajoče tržne priložnosti in premostiti naložbene vrzeli. To bo zlasti koristilo kmetijski skupnosti, saj bo omogočilo bolj raznolike tokove vrednosti, predelavo kmetijskih ostankov, krepitev vloge primarnih proizvajalcev v vrednostni verigi in ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju. Komisija bo sodelovala z mednarodnimi partnerji, zlasti v Organizaciji za prehrano in kmetijstvo (FAO), da bi

skupaj prepoznavali trajnostne načine za izkoriščanje potenciala biogospodarstva za kmete ne le v Evropi, temveč tudi po vsem svetu.

Inovativna finančna orodja, vključno z zasebnim in mešanim javno-zasebnim financiranjem za naravo, lahko poleg javne podpore nagradijo kmete, ki ohranjajo naravi prijazne prakse ali prehajajo nanje ter jih združujejo s podjetji in vlagatelji, ki imajo poslovni interes za take prakse.

Ogljično kmetovanje že postaja dodaten vir dohodka. Z uredbo o odvzemih ogljika in sekvestraciji ogljika v kmetijske površine (CRCF)¹⁹ je vzpostavljen prvi prostovoljni okvir na ravni EU za certificiranje odvzemov ogljika, ogljično kmetovanje in shranjevanje ogljika v izdelkih po vsej Evropi, trenutno pa so v pripravi metodologije certificiranja za zanesljivo spremljanje odvzemov ogljika, zmanjšanje emisij iz tal in koristi biotske raznovrstnosti, poročanje o njih in njihovo preverjanje. Te metodologije bodo po možnosti temeljile na obstoječih shemah, ki kmetom že uspešno zagotavljajo dodaten dohodek. Ko bodo v celoti razvite, bi bilo treba spodbujati učinkovite načine usklajevanja ponudbe in povpraševanja po teh prostovoljnih dobropisih, da bi čim bolj izboljšali dodatne dohodkovne priložnosti, ki jih prinašajo kmetom.

V prihodnje bo Komisija to dopolnila z razvojem priložnosti za **naravovarstvene dobropise**, enote naravi prijaznih ukrepov, ki predstavljajo količinsko določene in certificirane visokokakovostne naravi prijazne rezultate. Številne obstoječe sheme, ki so jih pripravili gospodarski subjekti, in trenutni pilotni projekti na ravni EU in mednarodni ravni kažejo, da imajo taki projekti pomemben potencial, ki bi lahko bil podlaga za nadaljnje delo.

Pojavljajo se tudi pomembne priložnosti v zvezi s **proizvodnjo energije iz obnovljivih virov**, kar je pot za krepitev energetske varnosti in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, kmetom in gozdarjem pa daje možnost za dodatne prihodke in inovacijske možnosti. Ne le, da bi morali biti kmetje še bolj **energetsko zadostni, na primer s sončnimi paneli, vetrnimi elektrarnami in proizvodnjo bioplina**, temveč bi morali imeti tudi možnost, da **dobavljajo svoje energetske proizvode na trg**, tudi preko energetskih skupnosti.

Primeri

Z digitalizacijo (vključno z umetno inteligenco), raziskavami in inovativnimi kmetijskimi tehnologijami je mogoče korenito spremeniti kmetijstvo in zmanjšati stroške na kmetijah, kar prispeva k višjim dohodkom.

- S pomočjo platform za e-trgovanje, orodij za digitalno trženje in spletnih tržnic lahko kmetje in drugi akterji agroživilskega sistema dosežejo širšo bazo kupcev in naredijo tokove svojih prihodkov bolj raznolike.
- Precizno kmetovanje in rešitve, ki temeljijo na podatkih, lahko povečajo donosnost z optimizacijo vhodnih materialov.
- V okviru raziskovalne in inovacijske misije programa Obzorje Evropa „Evropski dogovor o tleh“ deluje 100 živih laboratorijev, ki so doslej največji vir za podporo

¹⁹ Uredba (EU) 2024/3012.

kmetom pri izboljšanju tal spričo visokih vhodnih cen gnojil in pomanjkanja vode ter drugih ekstremnih pojavov, kot so poplave.

Priprava ambicioznega naložbenega načrta

Za odporen in trajnosten agroživilski sistem so potrebne precejšnje naložbe, torej tudi **odločni ukrepi za financiranje prehoda na trajnostnost in zmanjšanje tveganja zanj**. Kmetijski sektor se sooča z znatno vrzeljo v financiranju, ki po ocenah znaša 62 milijard EUR (za leto 2022), kar je veliko več kot leta 2017²⁰. Toda dobiti posojilo od banke, finančnih institucij ali zasebnega vlagatelja je težko, zlasti za mlade kmete. To je posledica dejstva, da so kmetije razmeroma majhne, donosnost naložb nizka ali skromna, dobičkonosnost in tveganja spremenljiva, proizvodnja pa nepredvidljiva zaradi vremenskih in podnebnih vplivov ter izpostavljenosti nestanovitnim (svetovnim) blagovnim trgom.

SKP bo še naprej financirala naložbe za spodbujanje konkurenčnosti, trajnostnosti in odpornosti kmetijskega sektorja. Mednje spadajo naložbe na ravni kmetij, ki so pogosto razmeroma majhne, ter javna in zasebna infrastruktura, potrebna za posodobitev sektorja. Obstoječi instrumenti se lahko medsebojno krepijo le, če se bodo v prihodnosti uporabljali pametneje.

Komisija si bo prizadevala za učinkovito uporabo javnega financiranja in naložb, izkoriščala zasebni kapital in zmanjšala njegovo tveganje, pri čemer bo tesno sodelovala z institucionalnimi vlagatelji, kot sta **skupina Evropske investicijske banke (EIBG)** in bančni sektor.

V zvezi s tem bo Komisija razmislila o možnostih za vzpostavitev shem zavarovanja tveganja za primarne proizvajalce, preučila pa bo tudi javno-zasebna partnerstva, da bi **privabila naložbe za MSP v kmetijstvu in živilski dejavnosti** ter tako pospešila preobrazbo agroživilske verige.

Spodbujanje podjetništva: nova strategija generacijske pomladitve

Prihodnost prehranske suverenosti v Evropi leta 2040 sloni na ramenih današnjih mladih in novih kmetov.

Eden od predpogojev za privlačnejši kmetijski sektor je **odprava ključnih ovir za generacijsko pomladitev**, zlasti dostop do zemljišč, naložb, znanj in spretnosti itd. „Možnost ostati na podeželju“ je mogoče uporabiti za zagon dejavnosti mladih kmetov, ki želijo ostati in kmetovati na svojem ozemlju.

A to ne more biti le naloga SKP. Za spodbujanje resnične generacijske pomladitve sta potrebna pristop celotne družbe in kombinacija politik na različnih področjih in različnih obveznosti, od katerih so mnoge v nacionalni in regionalni pristojnosti.

Komisija bo vodila delo v zvezi s **strategijo generacijske preнове**, ki bo pripravljena leta 2025, v tesnem sodelovanju z državami članicami, Evropskim parlamentom in ključnimi deležniki. V tej strategiji bodo **podana priporočila** za odziv politike in potrebne ukrepe tako na ravni EU kot na nacionalni/regionalni ravni.

Zaradi omejene razpoložljivosti rodovitnih **zemljišč** v okviru vse večje konkurence za njihovo uporabo in posledic podnebnih sprememb so kmetijska skupnost, zlasti novi udeleženci v sektorju, v težkem položaju. Zemljiška politika zajema številne vidike, ki so

²⁰ Evropska komisija in EIB, Financing gap in the EU agricultural and agri-food sectors (Vrzel v financiranju v kmetijskem in agroživilskem sektorju) EU, FI Compass, 2023.

večinoma v nacionalni pristojnosti. Pri tem bi bilo treba upoštevati pogoje za mobilnost lastništva zemljišč, pogoje za njihov prenos ter načela blažitve izkoriščanja zemljišč, pri čemer bi bilo treba izhajati iz dobrih primerov iz več držav članic v programih mobilnosti lastništva zemljišč. Enako pomembna je preglednost pri načrtovanju rabe zemljišč in njihovem nakupu. Države članice imajo možnosti pripraviti močne vzvode v svojem nacionalnem naboru orodij, s katerimi bi lahko olajšale generacijsko pomladitev, tudi s **pokojninskimi shemami in davčnimi spodbudami**.

Evropska komisija si bo v odziv na zahtevo Evropskega parlamenta in v skladu s priporočilom strateškega dialoga prizadevala za ustanovitev **opazovalnice EU za kmetijska zemljišča**²¹. Povečali bomo preglednost in sodelovanje na področjih, kot so transakcije z zemljišči in prenosi pravic do rabe zemljišč, cenovna gibanja in tržno ravnanje, spremembe rabe zemljišč ter izguba kmetijskih in naravnih zemljišč. Opazovalnica bo državam članicam pomagala tudi pri sprejemanju informiranih odločitev o regulaciji njihovih trgov kmetijskih zemljišč. Večja preglednost sprememb na trgu in sodelovanje po vsej EU bosta omogočila lažje uresničevanje legitimnih interesov kmetijske politike v skladu s svoboščinami enotnega trga.

3.2. Konkurenčen in odporen sektor, ki bo kos svetovnim izzivom

V medsebojno povezanem svetu, v katerem je EU hkrati največja svetovna izvoznica agroživilskih proizvodov in ena največjih uvoznic, ima naš način proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov ter trgovine z njimi velik vpliv na naše odnose s tretjimi državami²².

Vojne in konflikti so med glavnimi vzroki za neustrezno prehransko varnost. Obratno lahko tudi neustrezna prehranska varnost povzroči nestabilnost, v spreminjajočem se svetovnem redu pa se hrana uporablja kot orožje. Naši trgovinski partnerji sprejemajo enostranske ukrepe, ki so naperjeni proti našim ključnim sektorjem. Naš izvoz se še vedno sooča z ovirami, svetovne dobavne verige pa ogroža možnost izkrivljanja. Prizadevanja EU za visoke svetovne standarde za zaščito splošnih ciljev varstva okolja, zdravja ljudi, zdravja in dobrega počutja živali, zdravja rastlin in varnosti hrane pogosto veljajo za dejavnike, ki motijo trgovino. Hkrati pa so kmetje v EU vse bolj zaskrbljeni zaradi nelojalne konkurence v svetovnem merilu in nezadostne vzajemnosti.

Toda ti izzivi Uniji ne bodo preprečili, da bi še naprej utrjevala vezi s številnimi partnerji, ki to želijo, tudi preko naložbene strategije Global Gateway. **Svetovna prehranska varnost in evropska prehranska neodvisnost bosta še naprej sestavni del splošne agende EU za varnost, konkurenčnost in trajnostnost**. Zaradi hude lakote, akutne neustrezne prehranske varnosti in rastočih cen hrane povsod po svetu bo EU še naprej podpirala tretje države pri njihovi prehranski suverenosti, odpornosti in trajnostnosti ter s humanitarno pomočjo in spoštovanjem mednarodnega humanitarnega prava vsem, tudi najranljivejšim, zagotavljala dostop do varne, visokokakovostne in hranljive hrane.

²¹ PP 08 25 01 — Opazovalnica EU za kmetijska zemljišča, nadzor in dostop do kmetijskih zemljišč; Zakonodajna resolucija Evropskega parlamenta z dne 27. novembra 2024 o skupnem predlogu splošnega proračuna Evropske unije za proračunsko leto 2025, Sprejeta besedila, P10TA(2024)0050.

²² Vrednost izvoza agroživilskih proizvodov iz EU je leta 2023 znašala 230 milijard EUR (9 % celotnega izvoza), vrednost uvoza v EU pa 160 milijard EUR (6 % celotnega uvoza), kar je ustvarilo trgovinski presežek v višini 70 milijard EUR. Vir: GD Za kmetijstvo in razvoj podeželja, [Spremljanje trgovine z agroživilskimi proizvodi EU. Dogajanje v letu 2023](#), marec 2024.

Bolj raznolike dobavne verige in spodbujanje preobrazbene odpornosti

V svetu, ki ga zaznamujejo geopolitične in geoekonomske napetosti, po besedah M. Draghija „**odvisnost postaja ranljivost**“²³. Dandanes je prehranska suverenost EU v veliki meri odvisna od uvoženih vhodnih materialov, kot so gnojila, krma in energija, običajno iz geografsko koncentriranih regij. **Zato je ključno zmanjšati te strateške odvisnosti in ublažiti tveganja v dobavnih verigah**, hkrati pa podpirati prehod na čisto in z viri vse bolj gospodarno nizkoogljično gospodarstvo²⁴.

Kar zadeva ključne uvozne odvisnosti, je **oskrba Unije z beljakovinami** močno odvisna od visokokakovostnega uvoza iz omejenega števila držav porekla, zaradi česar je naš prehranski sistem izpostavljen nihanjem na svetovnem trgu in tveganjem glede trajnostnosti²⁵. Razmisliti moramo tako o načinu proizvodnje kot tudi o načinu uživanja beljakovin v EU. Komisija bo zato za reševanje teh izzivov **pripravila celovit načrt**, ki bo vključeval politiko, raziskave in prizadevanja na terenu, s katerimi bi vzpostavili bolj samozadosten in trajnosten sistem beljakovin za EU in hkrati naredili uvoz bolj raznolik.

Prav tako je pomembna odvisnost od **uvoženih surovin in gnojil**, ki so bistveni za proizvodnjo hrane in prehransko varnost. Uvoz se vse bolj koncentrira na nekaj držav porekla, zlasti za sečnino, pri kateri približno 88 % uvoza v EU dobavijo štiri države²⁶. Zmanjšanje teh odvisnosti bi koristilo vsem: (i) **evropski konkurenčnosti čiste industrije** s podpiranjem domače proizvodnje gnojil; (ii) **kmetom**, ki lahko računajo na zanesljivo dobavo in stabilne cene, ter (iii) **okolju in podnebj**u s podpiranjem uvajanja nizkoogljičnih gnojil in recikliranih hranilnih snovi, kot je RENURE, in digestata po ustreznih obdelavi, ter njihove učinkovite uporabe.

Prihodnja širitev EU bo prinesla priložnosti za odpornost EU, da bi ohranili in okrepili proizvodne in izvozne zmogljivosti v sedanjih in prihodnjih državah članicah. Cilj je okrepiti strateško avtonomijo EU in doseči, da bo imela EU večjo težo v svetovni trgovini z agroživilskimi proizvodi. Obstajajo pa tudi izzivi, ki jih je treba skrbno preučiti, zlasti glede vpliva na kmete v EU. Priprava na izzive, s katerimi se soočajo kmetje v EU, in učinkovito reševanje teh izzivov bosta bistvenega pomena za izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja širitev, tudi zato, ker bi lahko olajšala postopno vključevanje držav kandidatk v enotni trg v času, ko bodo napredovale v smeri polnega članstva v EU.

Za pravičnejšo svetovno konkurenco

Pristop Unije k **pravičnejšim enakim konkurenčnim pogojem na svetovni ravni** bo sestavljen iz dveh ukrepov, ki morata iti z roko v roki:

²³ Draghi, M. (2024), [The future of European competitiveness \(Prihodnost evropske konkurenčnosti\)](#). Del A: Strategija za konkurenčnost za Evropo, september 2024, str. 15.

²⁴ Španski nacionalni urad za predvidevanje in strategijo, [Resilient EU 2030 \(Odporna EU 2030\). A future-oriented approach to reinforce the EU's Open Strategic Autonomy and Global Leadership \(V prihodnost usmerjen pristop za okrepitev odprte strateške avtonomije in vodilnega položaja EU v svetu\)](#), 2023.

²⁵ GD za kmetijstvo in razvoj podeželja, [Protein supply and demand \(Povpraševanje in ponudba beljakovin\)](#), september 2024.

²⁶ 38 % sečnine se uvaža iz Egipta, 33 % iz Rusije in Belorusije, 19 % pa iz Alžirije, Vir: Evropska komisija, GD za kmetijstvo in razvoj podeželja, https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories/fertilisers_en, dostop februarja 2025.

(a) regionalno in dvostransko sodelovanje

V sedanjih geopolitičnih razmerah je jasno, da bo **vse težje doseči soglasje na svetovni ravni** o kmetijskih in prehranskih standardih.

Toda EU bo v okviru pristopa Ekipa Evropa še naprej sodelovala z našimi partnerji in ključnimi mednarodnimi organizacijami, da bi okrepila doslednejše izvajanje mednarodno dogovorjenih zavez in povečala njihove ambicije za doseganje svetovnih trajnostnih prehranskih sistemov v skladu z Agendo 2030 in cilji trajnostnega razvoja. Prednostna naloga bo zvišanje svetovnih standardov v mednarodnih organih za standardizacijo na področjih, ki so ključna za zagotavljanje lojalne konkurence, zlasti na področju fitofarmaceutskih sredstev in dobrobiti živali. **Komisija bo leta 2025 svoje ukrepe za poglobitev vzajemnosti predstavila državam članicam, da bi jih nadalje izpopolnile.** Unija bo prav tako sodelovala s FAO in našimi mednarodnimi partnerji pri spodbujanju razvoja skupnega pristopa, ki bo omogočil primerljivo in pravično oceno vidikov trajnostnosti proizvodnje hrane na svetovni ravni, kar bo dopolnjevalo dejavnost EU na področju primerjalne analize trajnostnosti.

EU bo odločneje spodbujala in strateško branila **izvoz izdelkov EU**, pri čemer bo zagotovila, da bodo imele tretje države koristi od izvajanja ukrepov za olajševanje trgovine (npr. predhodna uvrstitev na seznam), če bodo tudi same uporabljale podobne ukrepe za EU. Okrepili bomo svojo **kmetijsko-živilsko gospodarsko diplomacijo** in posebne misije na visoki ravni.

Na **dvostranski ravni** se bodo okrepili obstoječi dvostranski dialogi o kmetijski politiki, vzpostavljeni pa bodo tudi **novi dialogi o partnerstvu na področju agroživilske politike** s ključnimi dvostranskimi partnerji ter partnerji v regiji in na celini. Pomembne priložnosti v tem okviru nudijo strateška in celovita partnerstva z našim južnim sosedstvom ter prihodnji novi pakt za Sredozemlje. EU bo v celoti izkoristila tudi dvostranska pogajanja in sporazume o prosti trgovini. Interesi evropskih kmetov bodo še naprej zaščiteni. EU bo okrepila izvajanje in izvrševanje poglavij/določb o trgovini in trajnostnem razvoju ter poglavij o trajnostnih prehranskih sistemih z bolj ciljno usmerjenimi in operativnimi posebnimi prednostnimi nalogami in ukrepi za vsako državo, tudi glede posebnih sektorjev dejavnosti, kakor bo ustrezno. V svojih partnerskih dialogih bomo posebno pozornost namenili morebitnemu vplivu regulativnih politik EU na lokalne agroživilske sisteme ter zagotovili skladnost med notranjimi in zunanji politikami EU, ki so povezane s kmetijstvom, okoljem, podnebjem in zdravjem.

(b) Okvir Unije za konkurenčen agroživilski sektor

Hkrati bo Unija na ravni EU zagotovila, da ambiciozni standardi EU ne bodo povzročili gospodarskega, okoljskega in socialnega uhajanja ter da se evropski agroživilski sektor ne bo znašel v slabšem konkurenčnem položaju brez ustrezne vzajemnosti. V ta namen bo **EU v svojih politikah dosledno izvajala preverjanje MSP in konkurenčnosti**, kot je navedeno v kompasu za konkurenčnost. Dosledno bo ocenjevala učinek predpisov Unije na kmete in agroživilska MSP v EU, trgovino in tveganje, da bi povzročili uhajanje, ter temeljito preučila posledice prostotrgovinskih sporazumov, o katerih potekajo pogajanja, za kmete v EU in globalno trajnostnost.

Da bi zagotovila upoštevanje pomislekov EU glede dobrobiti živali in varstva okolja ter ohranila moralne vrednote EU v odziv na družbene zahteve, si bo Komisija v skladu z

mednarodnimi pravili prizadevala za **bolj usklajene proizvodne standarde za uvožene proizvode, zlasti na področju pesticidov in dobrobiti živali**.

V zvezi s tem bo Komisija uvedla načelo, da se **ne dovoli, da bi se najnevarnejši pesticidi, ki so v EU prepovedani iz zdravstvenih in okoljskih razlogov, vračali v EU preko uvoženih proizvodov**. Da doseglja napredek pri tem vprašanju, bo Komisija leta 2025 začela izvajati oceno učinka, v kateri bo upoštevala učinke na konkurenčni položaj EU in mednarodne posledice ter po potrebi predlagala spremembe veljavnega pravnega okvira. Podobno bo Komisija ocenila tudi vprašanje izvoza nevarnih kemikalij, ki so v EU prepovedane, vključno s pesticidi²⁷.

Med elementi politike Unije glede uvoza, o katerih se ni mogoče pogajati, sta tudi **varnost hrane in krme ter zdravje živali in rastlin**. Standardi EU za proizvode so najvišji na svetu in zagotavljajo, da so vsi uvoženi agroživilski proizvodi varni. Komisija bo zagotovila ustrezno izvajanje in izvrševanje ustrezne zakonodaje o varnosti hrane. **Ustanovljena bo posebna projektna skupina**, ki bo združevala strokovno znanje in sile Komisije in držav članic, to pa bo znatno povečalo odziv Unije na nadaljnjo **krepitev nadzora nad uvozom, vključno z močno okrepitevijo nadzora na terenu**.

Na področju **dobrobiti živali** bo Komisija zagotovila, da se bodo v prihodnjih zakonodajnih predlogih uporabljali enaki standardi za proizvode, proizvedene v EU, in za proizvode, uvožene iz tretjih držav, pri čemer bo podala tudi rešitve za vprašanja, povezana z izvrševanjem, in pomisleke, ki so jih izrazili državljani EU. Ob ciljno usmerjenem pregledu **zakonodaje o dobrobiti živali** bo to mogoče uporabiti na način, ki bo skladen s pravili STO in bo temeljil na oceni učinka.

Če se bodo naši trgovinski partnerji zatekali k nelojalni konkurenci in enostranskim ukrepom, ki bodo nezakonito naperjeni proti našemu agroživilskemu sektorju ali sektorju posameznih držav članic z namenom, da bi nas razdelili kot Unijo, bo EU uporabila vsa zaščitna orodja, ki jih ima na voljo. Unija bo (leta 2025) vzpostavila ambiciozno **enotno varnostno mrežo** za agroživilski sektor EU. V primeru gospodarske prisile EU ali njenih držav članic s strani držav nečlanic EU bo Unija zaščitila agroživilski sektor z vsemi razpoložljivimi sredstvi, po potrebi tudi v okviru STO ali avtonomnih instrumentov EU, kot je instrument za odvracanje od prisilnih ukrepov.

Komisija bo sodelovala tudi z EIB pri zagotavljanju **izvoznih kreditov**, ki zmanjšujejo tveganje za agroživilski sektor Unije pri izvozu.

V zvezi s tem bo imela pomembno vlogo rezerva v višini 1 milijarde EUR, napovedana v naslednjem večletnem finančnem okviru v okviru sporazuma med EU in Mercosurjem.

Poleg tega si bo Komisija prizadevala za krepitev konkurenčnosti in odpornosti občutljivih sektorjev, kot je živina. Predstavila bo **sveženj poenostavitve**, ki bo prispeval h konkurenčnosti evropskih kmetov, obenem pa ohranil prispevek k družbenim ciljem. **Predlagala bo podaljšanje označevanja države porekla v skladu s sektorskimi posebnostmi in pravili enotnega trga** ter okrepila politiko njegovega spodbujanja.

Pripravljenost agroživilskega sektorja in njegova odpornost na tveganja

²⁷ Evropska komisija (2020), Strategija na področju kemikalij za trajnostnost: okolju brez strupov naproti COM(2020) 667 final.

Niinistöjevo poročilo pravi „**Biti moramo boljše pripravljene, ne le na to, da bi preživel, temveč da bi v tej novi realnosti tudi uspevali**“²⁸. To novo realnost so zaznamovali znatni pretresi, od pandemije, ruske vojne agresije in motenj na trgu do boleznih živali/rastlin ter nestanovitnih geopolitičnih razmer. Poleg tega ekstremni vremenski pojavi, ki so bili nekdanj razmeroma redki, postajajo vse pogostejši, vzorci padavin pa se spreminjajo.

Številne od teh kriz prizadenejo v prvi vrsti kmete. Zaradi vse večjega števila tveganj, groženj in negotovosti je potreben ambiciozen **evropski pristop k obvladovanju tveganj in kriznemu upravljanju**, s katerim bi **pregledali in okrepili nabor orodij za boljše obvladovanje tveganj in krizno upravljanje** na ravni EU.

Prvič, okrepljene bodo spodbude za kmete, da bi zmanjšali njihovo ranljivost in izpostavljenost tveganjem s prilagajanjem na ravni kmetij, ter spodbude za kmete, da si delijo tveganja (npr. preko organizacij proizvajalcev ali zadrug). Kmetijstvo EU, ki bo odporno na podnebne spremembe, mora temeljiti na politikah, **prilagojenih lokalnim, regionalnim in nacionalnim potrebam**. Podpirati mora kmetijske prakse in intervencije, s katerimi se lokalna kmetijska proizvodnja prilagaja prihodnjim podnebnim razmeram.

Na podlagi izkušenj s pobudami, ki so bile izvedene v preteklih letih²⁹, so potrebni dodatni ukrepi. Prihodnji **evropski načrt za prilagajanje podnebnim spremembam** in prihodnja **strategija za odpornost v zvezi z vodo** bosta imela pomembno vlogo, zlasti pri podpiranju držav članic pri pripravljenosti in načrtovanju ter odpravljanju tveganj in vplivov podnebnih sprememb na energijo, prometno in drugo infrastrukturo ter vodo, hrano in zemljišča v mestih in na podeželju.

Prihodnja SKP bo bolj ciljno usmerjeno podpirala ukrepe in naložbe, s katerimi bo kmetijski sektor odpornejši na spreminjajoče se razmere. Tam, kjer sedanja proizvodnja dolgoročno ni trajnostna, bodo potrebne ambicioznejše preobrazbene spremembe, na primer z novimi lokalnimi strategijami, raziskavami in inovacijami, vključno z novimi genomskimi tehnikami za proizvodnjo poljščin, ki bodo odpornejše na podnebne spremembe.

Drugič, potrebni so ambiciozni ukrepi v zvezi s pripravljenostjo na tveganja, zavarovanjem in zmanjševanjem tveganj. Na tem področju bo ključnega pomena sodelovanje z **Evropsko investicijsko banko (EIB)**, bankami, zavarovalnicami in pozavarovalnicami ter akterji v vrednostni verigi. To bi moralo privedi do boljšega združevanja tveganj ter bolj razpoložljivih in cenovno dostopnih kmetijskih zavarovanj za kmete.

Tretjič, Komisija in države članice morajo zagotoviti **usklajenost politik med orodji za obvladovanje tveganj in krizno upravljanje** ter večjo prožnost. Orodja za krizno upravljanje bi morala kmete spodbujati k proaktivnemu obvladovanju tveganj, države članice pa k prizadevanjem za učinkovite in prilagojene strategije za krizno upravljanje.

Poleg tega bi bilo treba skrbno oceniti **delovanje kmetijske rezerve**, da bi jo namenili predvsem za posebne krize velikega obsega, kot so večje motnje na trgu in težave v zvezi z zdravjem živali/rastlin. Nadalje bi moralo biti zagotavljanje izredne podpore kmetom boljše povezano z ustreznimi ukrepi za obvladovanje tveganja in preventivnimi ukrepi.

²⁸ Niinistö, S. (2024), Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness (Varnejši skupaj: krepitev civilne in vojaške pripravljenosti Evrope), str. 4.

²⁹ Strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam, sporočilo o obvladovanju podnebnih tveganj in SKP.

Kot nadaljevanje Niinistöjevega poročila bi morala EU povečati svojo raven pripravljenosti na področju prehranske varnosti v celotni prehranski verigi. Dejavnosti **evropskega mehanizma za pripravljenost in odzivanje na krize na področju prehranske varnosti (EFSCM)** bi bilo treba nadaljevati, še naprej razvijati in povezati s splošnim kriznim upravljanjem EU v okviru vsevladnega pristopa. V skladu s prihodnjo **strategijo za Unijo pripravljenosti** bi si bilo treba za dosego pripravljenosti prizadevati za sinergije in več usklajevanja. Poleg tega bi lahko preučili nova orodja posebej za kmetijstvo in hrano, povezana z zalogami hrane, skupnim javnim naročanjem in večjo transparentnostjo v kriznih razmerah. Enako kot za druge bistvene sektorje, kot je zdravje, bi bilo treba na nacionalni in regionalni ravni pripraviti celovite načrte za pripravljenost in odzivanje, ki bi zajemali vse vidike, pomembne za celotno verigo preskrbe s hrano, v okviru širšega pristopa EU k pripravljenosti.

Podpiranje odpornosti kmetijskih trgov

Geopolitični dogodki, ki povzročajo izkrivljanje trgovine, svetovna konkurenca, posledice ekstremnih vremenskih razmer in spreminjajoči se vzorci potrošnje so vir negotovosti za številne blagovne trge, od vina, žitaric in živalskih proizvodov do oljčnega olja. Komisija vse trge pozorno spremlja in hitro ukrepa, kadar se razmere na trgu poslabšajo.

Tak odziv je bil potreben zaradi posebnega položaja v vinskem sektorju, Komisija pa bo v letu 2025 napredovala pri izvajanju priporočil skupine na visoki ravni za vino³⁰.

Različnim pretresom in svetovni konkurenci je še posebej izpostavljen živinorejski sektor EU. Visoki standardi EU od živinorejcev v EU zahtevajo, da so vodilni v svetu, toda njihovi konkurenti drugod po svetu ne izpolnjujejo teh visokih standardov, zaradi česar naši živinorejci na svetovni ravni tekmujejo pod neenakimi konkurenčnimi pogoji. Taki standardi povzročajo tudi stroške, ki se na trgu ne povrnejo vedno. **Živinoreja je in bo še naprej bistveni del kmetijstva, konkurenčnosti in kohezije v EU.** Trajnostna živinoreja je nepogrešljiva za gospodarstvo EU, sposobnost preživetja podeželskih območij ter ohranjanje okolja in podeželske krajine. V tem sektorju se lahko inovacije razcvetijo in prinašajo oprijemljive koristi.

Živinorejski sektor EU potrebuje dolgoročno vizijo, ki bo spoštovala raznolikost in trajnostnost živinoreje po vsej Evropi. Zaščita te raznolikosti pomeni, da ne more biti enotnega pristopa za vse, temveč so potrebne ciljno usmerjene ozemeljske rešitve za konkurenčnost in trajnostnost sektorja. Močan zagon bi lahko zagotovili, če bi oblikovali ugodne pogoje za razvoj „odlične živinorejske proizvodne verige“. Komisija bo začela **delovni postopek za živinorejo**, da bi zasnovala poti politik, ki bodo: (a) podale diagnozo izzivov sektorja, vključno s svetovno konkurenco; (b) predlagale ustrezna orodja za spremljanje sektorja in, kadar je to upravičeno, ukrepe vzajemnosti; (c) bodo iskale načine za reševanje vprašanja svojega podnebnega/okoljskega odtisa, vključno z načini za ovrednotenje povezave med živinorejo in ohranjanjem travnišč, ki so dragocena za okolje in podnebje, z bolj ekstenzivnimi živinorejskimi sistemi, ki bodo prispevali k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine; (d) spodbujale naložbe, tehnološki razvoj in inovacije; ter (e) okrepile razvoj trajnostnih proizvodnih modelov.

Zmanjšanje birokracije za spodbujanje konkurenčnega agroživilskega sektorja

³⁰ Skupina na visoki ravni za vino, [Policy Recommendations for the Future of the EU Wine Sector \(Priporočila politike za prihodnost vinskega sektorja EU\)](#), December 2024.

Kmetje bi morali biti podjetniki in ponudniki ter ne bi smeli nositi nepotrebnih birokratskih ali regulativnih bremen. Kot je navedeno v poročilu o prihodnosti evropske konkurenčnosti, pretirane zahteve in obveznosti glede poročanja ovirajo konkurenčnost gospodarstva in inovacij EU.

Komisija si bo prizadevala za največjo poenostavitev doslej³¹, tudi na področju kmetijstva. Podrobnosti v zvezi s praksami na kmetijah, ki bi jih bilo treba spoštovati, ne morejo biti zasnovane na ravni Unije. Številne zahteve za odstopanja od takih obveznosti, ki so pogosto utemeljene na podlagi nacionalnih in regionalnih posebnosti, so namreč dokazale, da enotni pristopi za vse niso najprimernejše orodje za tako raznolik sektor.

Poleg tega je treba pri izvajanju predpisov in zahtev bolje porazdeliti breme med kmeti in državami članicami, skupaj s stresnim testom in preverjanjem dejanskega stanja obstoječe in nove zakonodaje. Prav tako bi se bilo treba izogibati čezmernemu prenašanju zakonodaje, bistvenega pomena pa je tudi kumulativna ocena učinkov.

Obetavne možnosti za poenostavitev izhajajo iz novih tehnologij. Sateliti za opazovanje Zemlje na primer pomagajo zmanjšati število kontrol na kraju samem in obveznosti poročanja z zagotavljanjem podatkov v realnem času in podatkov, ki omogočajo ukrepanje, na ravni kmetij. Vse večje opiranje na satelitsko tehnologijo vodi k boljši rabi virov, nižjim vhodnim stroškom in večji trajnostnosti. V skladu s tem bosta neprekinjenost in razvoj vesoljskih sredstev EU, tj. programa Copernicus in sistema Galileo, dodatno spodbudila poenostavitev in konkurenčnost. Poleg tega bi lahko tehnologije za souporabo podatkov zmanjšale birokracijo, saj bi zagotovile bolj racionalizirane in avtomatizirane možnosti poročanja.

Komisija bo v drugem četrletju 2025 predlagala celovit **sveženj poenostavitev sedanjega kmetijskega zakonodajnega okvira**, ki bo zagotovil: (i) na kmetijah, poenostavitev in racionalizacijo zahtev, tako da bodo različne razmere in kmetijske prakse (kot je ekološko kmetovanje) bolje upoštevane; (ii) racionalizacijo podpore za manjše in srednje kmetije z večjo uporabo poenostavljenih plačil; (iii) krepitev konkurenčnosti z izboljšanim in poenostavljenim načrtovanjem ter dostopom do finančnih instrumentov, ki so na voljo v sedanjem večletnem finančnem okviru; (iv) zagotavljanje večje prožnosti državam članicam pri upravljanju strateških načrtov.

Poleg tega si bo Komisija leta 2025 prizadevala za izvajanje **medsektorskega svežnja poenostavitve zakonodaje z ukrepi**, ki bodo zagotavljali smiselno poenostavitev na drugih področjih politike poleg SKP, ki vplivajo na kmete, obrate živilske dejavnosti in dejavnosti proizvodnje krme ter povezane uprave. Osredotočen bo na elemente, ki bodo kmetom ter obratom živilske dejavnosti in dejavnosti poslovanja s krmo pomagali, da bodo konkurenčnejši in odpornejši, tudi glede na geopolitične pretese in svetovno konkurenco.

3.3. Prilagajanje agroživilskega sektorja, ki deluje z roko v roki z naravo, na prihodnost

Proizvodnja hrane bolj kot kateri koli drug sektor temelji na naravi in ekosistemih ter je z njimi neločljivo povezana. Sposobnost kmetov, da dolgoročno proizvajajo hrano in so

³¹ Evropska komisija (2025), Kompas za konkurenčnost za EU, COM(2025) 30 final.

odporni, je odvisna od odpornih ekosistemov, vzdrževanja tal, boja proti škodljivcem in boleznim, opravevanja kmetijskih rastlin, kakovosti in razpoložljivosti vode, čistega zraka in podnebnih razmer. Cilj EU je, da do leta 2050 postane podnebno nevtralna ter da se bori proti degradaciji okolja in ta trend obrne. Agroživilski sektor pomembno prispeva k doseganju tega cilja in ima od tega koristi.

Hkrati mora ekološki prehod skrbno upoštevati gospodarske izzive in izzive pri izvajanju ter potrebo po pravičnem prehodu v socialnem smislu. Priznavati mora tudi posebnosti kmetijstva: po eni strani bo kmetijstvo vedno imelo določen vpliv na naravne vire, pri blažitvi teh vplivov pa bo bolj omejeno v primerjavi z drugimi gospodarskimi sektorji. Prav tako se razmere med različnimi regijami in ozemlji zelo razlikujejo. To seveda zahteva dobro prilagojene in ciljno usmerjene rešitve, vključno z rešitvami, ki temeljijo na naravi.

Kjer gresta razogljčenje in konkurenčnost z roko v roki

Kmetijske dejavnosti lahko odstranijo ogljik iz ozračja v tla in ga shranijo v biomaso. V večini primerov te dejavnosti tudi povečujejo odpornost proizvodnje hrane na škodo, povezano s podnebjem, in s tem prispevajo k prehranski varnosti. Ker morajo k zmanjšanju emisij prispevati vsi sektorji, so podnebni ukrepi v agroživilskem sektorju bistveni za doseganje širšega cilja **podnebno nevtralne in odporne EU do leta 2050**.

Komisija pričakuje, da bo kmetijstvo doseglo zmanjšanje emisij v skladu s podnebnim ciljem EU za leto 2030. Na podlagi tega bo Komisija preučila načine za prispevek kmetijskega sektorja k podnebnemu cilju EU za leto 2040, pri čemer bo upoštevala **posebnosti tega sektorja in se osredotočila na njegovo konkurenčnost, potrebo po zagotavljanju prehranske varnosti in krepitvi biogospodarstva, in sicer v dialogu s sektorjem in državami članicami**. Ta pristop se bo odražal v pregledu ustrezne zakonodaje, ki ureja emisije in odvzeme toplogrednih plinov iz kmetijstva ter sektorja rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva.

Z učinkovitimi politikami, ki nagrajujejo dobre prakse in pristope, prilagojene posebnim potrebam, je mogoče emisije iz kmetijstva zmanjšati še bolj in hitreje, hkrati pa povečati odvzeme ogljika v sektorju zemljišč, tleh in gozdovih. Kar zadeva prevladujoče emisije iz živinoreje, bodo priporočila iz delovnega toka živinoreje podlaga za nadaljnji razvoj nabora prilagojenih ukrepov za podporo sektorju in regijam pri njihovih prizadevanjih za zmanjšanje emisij. Svoj delež bo prispeval tudi tehnološki napredek, med drugim pri strategijah krmljenja. V povezavi s tem bo prihodnja SKP ocenila, kako najbolje pomagati kmetom pri nadaljnjem zmanjševanju emisij toplogrednih plinov iz njihovih kmetijskih in živinorejskih dejavnosti.

Industrija hrane in pijače ter maloprodajni sektor imata tudi ključno vlogo pri prispevanju k podnebnemu cilju za leto 2040 in varstvu okolja. Uvesti bi bilo treba jasne politike in spodbude, da bi se uresničil inovacijski potencial v prehranskem sistemu in biogospodarstvu na splošno ter državljanom EU zagotovila zdrava, cenovno dostopna in trajnostna hrana.

Spodbujanje trajnostnosti

Okoljska trajnostnost vse bolj postaja pogoj, da lahko kmetje proizvajajo hrano. Priložnosti, ki jih ponujata narava in varstvo podnebja, lahko zagotovijo **pozitivno agendo** za evropsko kmetijstvo. Sodelovanje z naravo zagotavlja odpornost kmetijstva za

prihodnje generacije in je začelo postopoma pridobivati financiranje iz zasebnega sektorja, ki bi ga bilo treba poleg javne podpore dodatno preučiti kot dopolnilni vir dohodka. Kar zadeva odvzeme ogljika, gospodarjenje z ogljikom in shranjevanje ogljika, bodo ti pristopi v EU postali bolj usklajeni, zahvaljujoč certifikacijskemu okviru za odvzem ogljika in gospodarjenje z njim. Prihodnje usklajene metodologije in pravila za preverjanje odvzema ogljika in gospodarjenja z njim bodo v zvezi s tem zagotovile večjo jasnost.

Toda evropske kmetije so v zadnjih letih doživele **znatno povečanje količine trajnostnih standardov, postopkov certificiranja in zahtev glede poročanja**, ki so jih določili različni javni in zasebni akterji, organizacije in institucije. Te različne metodologije in zahteve glede poročanja se dotikajo številnih vidikov, povezanih s trajnostnostjo, in povzročajo razdrobljeno okolje, za katerega so značilne nedoslednosti med standardi, neprimerljivost pobud in zavajajoči signali glede poti, ki jo je treba ubrati. To kmetom povzroča visoke transakcijske stroške in zmedo, obenem pa pomeni tudi tveganje praks zelenega zavajanja.

Za reševanje tega problema bo Komisija poleg poenostavitve in racionalizacije zahtev EU razvila in postopoma uvedla tudi **prostovoljni sistem primerjalne analize za ocene trajnostnosti na kmetijah**, kar pomeni, da bosta poenostavitev in izvajanje primerjalnih analiz šli z roko v roki. Podobne pristope primerjalne analize bi bilo mogoče razviti skupaj z agroživilskim sektorjem in jih razširiti na celoten agroživilski sektor, vključno s podpiranjem izbire potrošnikov.

Primer primerjalne analize: trajnostnostni kompas na kmetijah

Trajnostnostni kompas bi moral delovati kot točka „vse na enem mestu“, ki bo **racionaliziral poročanje in zmanjševal upravno breme** za kmete ter jim omogočal, da podatke o trajnostnosti spremljajo in beležijo le enkrat. Poleg tega bo kmetom pomagal pri postopnem sprejemanju bolj trajnostnih praks in privabljanju novih virov financiranja. Omogočil jim bo boljše merjenje in **primerjalno analizo njihove trajnostne uspešnosti** ter **prikaz njihovega zagotavljanja ekosistemskih storitev** z lažjo souporabo podatkov. Tretjič, boljše merjenje in poročanje lahko pripomoreta k **sorazmernemu oblikovanju javnih politik**. Ta prostovoljni sistem za ocene trajnostnosti na kmetijah bo razvit na podlagi **participativnega pristopa od spodaj navzgor, ki temelji na interesih strank**.

Kmetovanje in narava

Da bi zagotovili, da bosta kmetijstvo in narava tesno povezana, je potrebno **boljše izvajanje, racionalizacija in izvrševanje obstoječe zakonodaje** ter uporaba spodbud in novih tržnih orodij za spodbujanje sprememb.

Poleg tega kmetje potrebujejo naprednejši nabor orodij, da bi lahko kmetovali na okolju prijazen način in dosegli zastavljene cilje. Ta nabor orodij zahteva dobro umerjeno kombinacijo boljše usmerjene javne podpore iz prihodnje SKP, naložb v naravi prijazne rešitve, več ekonomskih spodbud, prilagojenega svetovanja, ki temelji na napredku na področju raziskav in inovacij, ter prožnejšega regulativnega okolja.

Eden od takih primerov je prizadevanje EU za zmanjšanje uporabe škodljivih pesticidov. To je pomembno za dolgoročno odpornost kmetijstva, naravo in varovanje zdravja. Toda alternative v obliki bioloških ali inovativnih fitofarmaceutskih sredstev z majhnim tveganjem se ne uvajajo enako hitro, kot se umikajo aktivne snovi s trga EU. Če se bo ta

trend nadaljeval, lahko vpliva na zmožnost EU, da zagotovi proizvodnjo hrane. Komisija bo zato skrbno preučila vsako nadaljnjo prepoved pesticidov, če alternative še niso na voljo, razen če zadevni pesticid ogroža zdravje ljudi ali okolje, na katerega se kmetijstvo zanaša za svojo sposobnost preživetja.

Prav tako bo Komisija **leta 2025 v okviru svežnja poenostavitve v četrtem četrletju predložila predlog, ki bo pospešil dostop biopesticidov** do trga EU. Zagotovila bo opredelitev aktivnih snovi za biološko zatiranje, uvedla možnost, da države članice odobrijo začasne registracije fitofarmaceutskih sredstev, ki vsebujejo take aktivne snovi za biološko zatiranje, dokler ocenjevanje teh snovi še poteka, ter vzpostavila pospešen postopek za njihovo odobritev in registracijo.

Poleg tega bo treba Evropsko agencijo za varnost hrane (EFSA) okrepiti z dodatnimi sredstvi za pospešitev postopkov ocenjevanja tveganja, da bo lahko še naprej imela osrednjo vlogo pri zagotavljanju pravočasnega, transparentnega in neodvisnega znanstvenega svetovanja. To bo olajšalo dostop inovativnih fitofarmaceutskih sredstev do trga EU, hkrati pa zagotovilo visoko raven varovanja zdravja potrošnikov in okolja.

Zdrava tla so osnova za kmetijstvo danes in jutri. Hkrati so evropska tla pod pritiskom zaradi dejavnikov, kot so podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti, onesnaževanje in v nekaterih primerih netrajnostno upravljanje tal. Da bi te razmere izboljšala, bo Komisija spodbujala in podpirala kmetijske prakse, s pomočjo katerih se zdravje tal ponovno vzpostavlja, vzdržuje ali izboljšuje. Stalna podpora ekološkemu kmetovanju ostaja bistvenega pomena, obstajajo pa še drugi celostni pristopi, ki bi se lahko še dodatno spodbujali. V zvezi s tem bo vzpostavitev neodvisnih in **zanesljivih svetovalnih storitev** ključnega pomena za zagotovitev, da se bodo kmetje lahko opirali na najboljše znanje pri skrbi za tla in kmetovanju.

Kmetijstvo je močno **odvisno od vode**, saj je zanj potrebna stalna in varna oskrba z vodo, da se zagotovita zdravje in dobrobit kmetijskih rastlin, živine in vseh oblik življenja. Vendar je voda izpostavljena številnim izzivom, vključno z odvzemom in onesnaževanjem, povezanima s kmetijstvom. EU je vse bolj prizadeta zaradi vodnega stresa, saj podnebne spremembe dodatno povečujejo **pomanjkanje vode**. Neugodni vremenski pojavi, ki so posledica podnebnih sprememb, so ključno tveganje za pridelavo poljščin, zlasti v južni Evropi³². Komisija bo kmalu predstavila **strategijo za odpornost v zvezi z vodo**, v kateri bo opisan odziv Komisije na nujno potrebo po učinkovitejši rabi vode, zmanjšanju onesnaževanja vode in obravnavanju izzivov, povezanih s prekomernim odvzemom vodnih virov.

Posebno pozornost je treba nameniti izboljšanju **upravljanja hranil na ravni kmetij** in povečanju krožnosti hranil. Prednost bi bilo treba dati odpravljanju žarišč onesnaževanja s hranili in spodbujanju celostnih teritorialnih pristopov. Ključni vidik tega bi bilo upravljanje in nadzor hranil iz živinoreje za omejitev negativnih zunanjih učinkov, podpiranje ekstenzifikacije v regijah z visoko koncentracijo živine in spodbujanje krožnosti, ki lahko pripomore k zmanjšanju uporabe sintetičnih gnojil. **Ocena direktive o nitratih, ki naj bi bila izvedena konec leta 2025**, bo zagotovila dodatne izsledke, ki bodo podlaga za to razpravo.

³² Evropska agencija za okolje, *Evropska ocena podnebnih tveganj*, 2024.

3.4. Vrednotenje hrane ter spodbujanje pravičnih življenjskih in delovnih pogojev na živahnih podeželskih območjih

Hrana povezuje ljudi med ozemlji in regijami. Povezuje kmete s potrošniki in mestna središča s prebivalci podeželja. Kmetje, ribiči in proizvodnja hrane ohranjajo podeželske in obalne skupnosti pri moči ter so podlaga za nadaljnjo gospodarsko dejavnost. Dinamična podeželska območja spodbujajo kakovostno proizvodnjo hrane, ta pa podpira njihovo gospodarstvo. Oživitev teh povezav med hrano in ozemljem ter oživitev podeželskih območij bosta bistvena za prihodnost kmetijstva v Evropi.

Pravični življenjski in delovni pogoji na evropskih podeželskih in obalnih območjih

Demografski izzivi, zlasti trendi staranja in depopulacije, skupaj s **šibko generacijsko pomladitvijo**, povzročajo upad delovno sposobnega prebivalstva na večini podeželskih in številnih obalnih območjih po vsej Uniji.

Zaradi geopolitičnih napetosti so vzhodne obmejne regije EU, ki jih je ruska vojna agresija proti Ukrajini najbolj prizadela, podeželska območja, ki so še posebej ranljiva in zaskrbljujoča ter potrebujejo posebno podporo. Socialno-ekonomski upad in vse večja depopulacija bosta tu imela dodatne varnostne posledice, ta večinoma podeželska območja pa so strateškega pomena za varnost EU.

Poleg dostopa do zemljišč in kapitala so predpogoji za vitalnost podeželskih območij in privabljanje nove delovne sile v živilskem sektorju tudi razpoložljivost boljšega izobraževanja, kakovostnih delovnih mest in poklicnih možnosti, boljša mobilnost, osnovne zdravstvene storitve in povezljivost. Proizvodnja hrane in krme v EU je odvisna tudi od delavcev na kmetijah, ki pogosto prihajajo iz drugih držav članic EU ali tretjih držav in prepogosto delajo v prekarnih razmerah. To je treba bolj kot kadar koli doslej proaktivno obravnavati in upoštevati v javnih politikah. V povezavi s tem imajo socialni dialog in kolektivna pogajanja pomembno vlogo v skladu z nacionalnim pravom in tradicijo.

Kmetovanje je poklic, ki je vreden truda, a je tudi zahteven. Zanj sta pogosto značilna pomanjkanje ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem ter pogosta izolacija in osamljenost, ki pogosto vplivata na **duševno zdravje**. V nekaterih državah članicah je stopnja samomorov med kmeti 20 % višja od nacionalnega povprečja³³. Službe za kmetijsko svetovanje v okviru SKP so lahko ključne za ozaveščanje o duševnem zdravju in nesrečah pri delu s posebnim svetovanjem kmetom. Irski Teagasc je na primer dejavno podpiral duševno zdravje kmetov in ozaveščal s svojimi številnimi dejavnostmi³⁴.

Poleg SKP tudi številne druge politike, vključno s kohezijsko politiko, pomembno vplivajo na podeželska območja in prispevajo k socialni, ekonomski in teritorialni koheziji v Evropi. Prispevek kohezijske politike h gospodarski diverzifikaciji ter zagotavljanju infrastrukture in povezanih storitev ima lahko večjo vlogo pri pomoči podeželskim območjem, da ostanejo privlačna za življenje kmetov, njihovih družin in drugih podeželskih prebivalcev, ter spodbujanju turizma. Zlasti kmečki turizem lahko kmetom zagotovi dopolnilni dohodek.

Dodatno je treba okrepiti sinergije in dopolnjevanje, da bi zagotovili učinkovito podporo in oprijemljiv učinek na podeželskih območjih. Tesnejše usklajevanje

³³ Evropska komisija (2023), *Sporočilo o celovitem pristopu k duševnemu zdravju*, (COM(2023) 298 final).

³⁴ Teagasc & Mental Health Ireland, *Sowing Seeds of Support: Positive Mental Health Guidance for the Farming Community* (Sajenje semen podpore: Smernice za pozitivno duševno zdravje za kmetijsko skupnost), 2024.

instrumentov financiranja s sektorskimi politikami lahko s celostnimi prizadevanji za načrtovanje in izvajanje prispeva k razvoju podeželskih območij.

Komisija bo leta 2025 začela izvajati **posodobljen akcijski načrt EU za podeželje**, ki bo konsolidiran s projekti, pobudami in ukrepi iz številnih politik EU v odziv na nove prednostne naloge evropske politike po letu 2027. **Načelo preverjanja učinkov ukrepov na podeželje**, vključno z ocenami teritorialnega učinka, se bo še dodatno operacionaliziralo in bo imelo na ravni EU zadostna sredstva. Poleg tega bo **pakt za podeželje**³⁵, vzpostavljen leta 2021, da bi zagotovil okvir za sodelovanje z deležniki, dodatno okrepljen kot instrument za dialog in sodelovanje civilne družbe in podeželskih skupnosti, tako pri podpiranju izvajanja kot pri političnih razpravah. Komisija bo sprejela tudi nadaljnje ukrepe za **obravnavanje ciljno usmerjenega širjenja dezinformacij** na podeželskih območjih.

Poleg tega ima krožno gospodarstvo velik potencial za gospodarstvo podeželskih območij, zlasti preko biogospodarstva. Komisija je v dolgoročni viziji za podeželska območja³⁶ ocenila, da bo z nadaljnjim razvojem biogospodarstva do leta 2035 ustvarjenih 400 000 novih delovnih mest za visokokvalificirano delovno silo, do leta 2050 pa do 700 000, predvsem na podeželju.

Dodatno se bodo okrepila participativna lokalna razvojna orodja, kot so **LEADER/lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, in druge oblike sodelovanja, kot so pametne vasi**, ki so se izkazale za učinkovite. Koncept **funkcionalnih podeželskih območij** se bo nadalje razvijal, da bi odpravili vrzel v razpoložljivosti in cenovni dostopnosti storitev za državljanke na podeželju v skladu z zavezo Komisije, da bo obravnavala potrebo po učinkoviti „pravici ostati“ za vse evropske državljanke. To zadeva vsa podeželska območja, zlasti pa je pomembno za oddaljena območja in tista, ki nimajo takojšnjega dostopa do storitev, ki jih ponujajo mesta in kraji. Pri tem imajo majhna in srednje velika mesta in kraji pomembno vlogo pri zagotavljanju dostopa do storitev in infrastrukture.

Najbolj oddaljene regije imajo posebnosti, ki zahtevajo posebno in ciljno usmerjeno podporo. Komisija potrjuje pomen programa POSEI za podporo kmetom v najbolj oddaljenih regijah. Rezultati tekoče ocene bodo vključeni v razmislek o tem, kako zagotoviti, da bo program POSEI zagotovil dolgoročno prihodnost kmetijskega sektorja v najbolj oddaljenih regijah ter dodatno prispeval k njihovi prehranski varnosti in suverenosti, konkurenčnosti in odpornosti.

Da bi v kmetijstvo privabili več žensk in omogočili izmenjavo izkušenj, bo Komisija vzpostavila platformo **Ženske v kmetijstvu**, ki bo okrepila sodelovanje žensk in enake možnosti v kmetijskem sektorju zahvaljujoč ukrepom, ki so jih sprejeli člani platforme. Služila bo tudi kot forum za razpravo in izmenjavo dobrih praks.

Cenjenje hrane: ponovna vzpostavitev bistvene povezave med kmetijstvom, ozemljem in hrano ter izkoriščanje moči inovacij

V zadnjih desetletjih se je odnos potrošnikov do hrane razvil. Hrana je bolj predelana, prehranjevalne navade se spreminjajo, dobavne verige pa so daljše in kompleksnejše.

³⁵ [Domača stran platforme pakta za podeželje | Platforma skupnosti pakta za podeželje](#) .

³⁶ Evropska komisija (2021). *Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij do leta 2040*. COM(2021) 345 final.

Hkrati je cenovna dostopnost hrane še vedno zelo zaskrbljujoča, zlasti za gospodinjstva z nizkimi dohodki. Čeprav se je povezava med kmetijstvom, hrano in ozemljem oslabila, predstavljajo družbena pričakovanja glede hrane priložnosti za ta sektor. **Zato je zelo pomembno, da se vrnemo h koreninam in ponovno vzpostavimo povezavo med hrano, ozemljem, sezonskostjo, kulturami in lokalnimi tradicijami.**

Potrošniki imajo pri tem prehodu pomembno vlogo. Kmetje in ribiči se soočajo s pritiskom, da izboljšajo svojo okoljsko uspešnost, trgi pa ne nagrajujejo že doseženega napredka in ne spodbujajo nadaljnjih trajnostnih praks.

Za sprejemanje informiranih odločitev pri nakupu **potrošniki potrebujejo dostop do zaupanja vrednih informacij**. Komisija bo še naprej izvrševala zakonodajo EU o varstvu potrošnikov, da bi preprečila nepošteno poslovne prakse. Odprava zavajajočih okoljskih trditev in nezanesljivih znakov trajnostnosti je predpogoj za to, da bodo imeli potrošniki na razpolago informacije, ki jih potrebujejo za sprejemanje trajnostnih odločitev.

Hrana je ključni del vsake razprave o prihodnosti kmetijstva in proizvodnje hrane v Evropi. Kot kažejo izkušnje, pa gre tudi za **občutljivo** temo, kjer družbene in kulturne tradicije prav tako igrajo svojo vlogo. V tem poglavju so navedena področja, na katerih lahko **ukrepi Unije prinesejo dodano vrednost**, ne da bi posegali v nacionalne in regionalne pristojnosti na področju zdravstvene politike in svobode izbire.

Lokalne oblasti so pogosto v dobrem položaju, da prevzamejo vodilno vlogo pri oblikovanju ugodnega prehranskega okolja s pobudami, ki jih vodi skupnost, vključno s sveti za hrano, ki spodbujajo dialog o tem, kako povečati cenovno dostopnost in razpoložljivost zdrave in visokokakovostne hrane. Komisija bo spodbujala take pobude na nacionalni in regionalni/lokalni ravni ter olajšala nadaljnjo izmenjavo dobrih praks med državami članicami. Eden od vidikov, pri katerem lahko Unija pomaga, je vzpostavitev tega dialoga in interakcije na ravni EU.

Zato bo Komisija vsako leto organizirala dialog o hrani z akterji prehranskega sistema, vključno s potrošniki, primarnimi proizvajalci, industrijo, trgovci na drobno, javnimi organi in civilno družbo. Ta dialog bi bil forum za obravnavo perečih vprašanj, kot so med drugim sprememba sestave živil, zbiranje podatkov o vnosu hrane in cenovna dostopnost hrane. V podporo temu dialogu bo Komisija začela študijo o vplivu uživanja tako imenovanih „močno predelanih živil“.

V zvezi s tem bi moral biti cilj **dialoga o hrani** tudi spodbujanje izmenjave najboljših praks in spremljanje načina odpravljanja prehranske revščine v državah članicah z uporabo instrumentov EU in nacionalnih instrumentov, vključno s socialnimi politikami, šolskimi shemami in prehrabnimi kuponi za najranljivejša gospodinjstva.

Poleg tega bo Komisija predložila zakonodajni predlog za okrepitev vloge **javnih naročil**. Ta bi morala slediti pristopu „najboljše vrednosti“ za nagrajevanje prizadevanj evropskih kmetov, živilske industrije in storitev za kakovost in trajnostnost ter malim in srednjim podjetjem (MSP) omogočiti sodelovanje v takih dejavnostih. Tako bo moč zagotoviti prave spodbude za povečanje potrošnje lokalnih, sezonskih proizvodov in hrane, proizvedene po visokih okoljskih in socialnih standardih, vključno z ekološkimi proizvodi in živili iz krajših dobavnih verig. V povezavi s tem je razvoj **kratkih verig preskrbe s hrano** še vedno strateškega pomena, da bi zagotovili pravičnejše cene za kmete in ribiče ter boljši dostop potrošnikov do svežih in sezonskih proizvodov.

Poleg tega bo Komisija predlagala ciljno usmerjen pregled uspešne **šolske sheme EU** za okrepitev njene izobraževalne razsežnosti, prilagojene lokalnim in regionalnim potrebam in tradicijam. **Promocijska politika EU** bo še naprej strateško orodje politike, ki se bo uporabljalo za boljšo ozaveščenost potrošnikov o kmetijskih in ribiških proizvodih in proizvodih iz akvakulture EU ter shemah kakovosti, vključno z znakom EU za ekološko kmetovanje. V zvezi s tem si bo Komisija še naprej prizadevala za spodbujanje nadaljnega uvajanja **geografskih označb**, ki so močno orodje za evropske proizvajalce pri vrednotenju njihovih živilskih proizvodov in pijač, ohranjanju prehranske dediščine v državah članicah ter ustvarjanju rasti in delovnih mest na podeželskih območjih, kjer se nahajajo.

Prispevek živilske industrije je **bistven** za razvoj poslovnih modelov, ki bodo krepili vse dele vrednostne verige in poskrbeli tudi za dobrobit kmetov, ribičev, delavcev v tem sektorju in potrošnikov. V zvezi s tem je potreben celovit pristop za spodbujanje **naložb v konkurenčnost, inovacije, odpornost in trajnostnost predelave, distribucije in prodaje hrane, da bi odpravili sedanje vrzeli in izzive**. Komisija bo prav tako še naprej zelo dejavno podpirala uporabo in rezultate, dosežene z izvajanjem **Kodeksa ravnanja EU o odgovornih poslovnih in tržnih praksah v živilskem sektorju**, ter ocenjevala, ali so potrebni nadaljnji ukrepi, če rezultati, doseženi s tem kodeksom ravnanja, ne izpolnjujejo pričakovanih ambicij. Treba bi bilo mobilizirati organizacije za podporo podjetjem, da bi bolje podprle MSP, ki se ukvarjajo s predelavo hrane, in ustvarile virtualna inovacijska vozlišča.

V zvezi s tem se lahko mreženje MSP olajša z evropsko platformo za sodelovanje grozdov in prihodnjo platformo za načrte agroživilskega prehoda. Ta platforma bo olajšala tudi splošno izvajanje Kodeksa ravnanja in načrt prehoda za agroživilski industrijski ekosistem.

Ker lahko raznolika in uravnotežena prehrana pozitivno vpliva na dobro počutje in zdravje ljudi, je pomembno, da se z državami članicami nadaljuje delo na področju spremljanja učinkov nekaterih praks oglaševanja in trženja živil. Zlasti bi bilo treba raziskati vpliv na zdravje in dobro počutje najranljivejših skupin potrošnikov, kot so otroci.

Pojavile so se **inovativne tehnologije**, tudi na področju prehranske tehnologije, biotehnologije in bioproizvodnje. Ohranjanje inovacijske prednosti Evrope na področju takšnih novih tehnologij je bistvenega pomena, da sektor ostane konkurenčen in da EU ostane vodilna v svetu na področju inovacij v hrani. Hkrati se nekatere inovacije na področju hrane včasih dojemajo kot grožnja tradicijam in kulturi po vsej Evropi. Zato je potreben **okrepljen dialog** o tej zadevi in boljše znanje, da bi zagotovili, da bo mogoče te inovacije oceniti na vključujoč način, pri katerem bodo upoštevani tudi socialni, etični, gospodarski, okoljski in kulturni vidiki inovacij na področju hrane.

Nenazadnje, nova družbena pričakovanja v zvezi s hrano vplivajo na vedenje potrošnikov, zlasti kar zadeva dobrobit živali in poreklo proizvodov. Če bo tem pričakovanjem ustrezno ugodeno, lahko to pomeni nove priložnosti za kmete. V ta namen bo Komisija tesno sodelovala s kmeti, prehransko verigo in civilno družbo ter na tej podlagi **predstavila predloge za revizijo obstoječe zakonodaje o dobrobiti živali**, vključno z zavezo o postopni odpravi kletk. Ta revizija bo temeljila na najnovejših znanstvenih dokazih in upoštevala socialno-ekonomski učinek na kmete in agroživilsko verigo ter zagotavljala podporo in ustrezna prehodna obdobja in načrte za posamezne vrste. V povezavi s tem bo Komisija razmislila o ciljno usmerjenem označevanju v zvezi z **dobrobitjo živali**, da bi izpolnila družbena pričakovanja.

Hkrati so nadaljnja prizadevanja za zmanjšanje **izgube hrane in razmetavanja s hrano** ključna prednostna naloga v prihodnjih letih. Zmanjšanje in vrednotenje izgub hrane in živilskih odpadkov ne bosta koristila le državljanom EU, kmetom in vsem drugim akterjem v verigi preskrbe s hrano, temveč bosta tudi povečala trajnostnost prehranskega sistema EU ter prispevala k učinkovitejši rabi virov in prehranski varnosti.

4. USTVARJANJE UGODNEGA OKOLJA: UMEMSTITEV RAZISKAV, INOVACIJ, ZNANJA IN SPRETNOSTI V SREDIŠČE EVROPSKEGA AGROŽIVILSKEGA GOSPODARSTVA

Digitalizacija kot gonilo nadaljnega napredka pri prehodu

Digitalni prehod napreduje s hitrostjo brez primere in lahko prispeva k hitremu izboljšanju gospodarske uspešnosti, odpornosti in trajnostnosti kmetij. Napredne digitalne tehnologije, vključno z **umetno inteligenco**, v kombinaciji s podatki iz interneta stvari in drugih virov lahko znatno okrepijo delovanje in spodbudijo inovacije ter korenito spremenijo način proizvodnje hrane, tako da skrbijo za okolje, podnebje in ljudi. Kljub temu v kmetijstvu in drugih delih prehranskega sistema uvajanje digitalnih orodij zaostaja. Domnevno visoki stroški, pomanjkanje digitalnih znanj in spretnosti ter zaupanja, pomanjkanje prilagojenih rešitev in težav s povezljivostjo so med glavnimi razlogi, zakaj kmetje ne izkoriščajo vala digitalizacije v celoti.

Prednostna naloga bo zagotoviti povezljivost na podeželskih območjih, zlasti na oddaljenih območjih, hkrati pa izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo alternativne rešitve za povezljivost in računalništvo na robu. Ključno je tudi vlaganje v ugodno okolje, kot je **vseživljenjsko usposabljanje na področju digitalnih znanj in spretnosti ter svetovanja**, pa tudi **spodbujanje testiranja in uvajanja**, tudi skupaj (npr. preko zadrug). **Digitalne sisteme** je treba še bolj povezati in uskladiti, in sicer za zbiranje podatkov s strani kmetov, drugih akterjev prehranskega sistema, kot tudi sistemov držav članic. Komisija si bo prizadevala za načelo „**zberi enkrat, uporabi večkrat**“, s čimer se bo zmanjšalo breme poročanja za kmete ob upoštevanju obstoječih in že razvijajočih se pobud na ravni EU, kot je skupni evropski kmetijski podatkovni prostor.

Za reševanje teh izzivov **bo Komisija začela izvajati digitalno strategijo EU za kmetijstvo**, da bi omogočila prehod na digitalno pripravljen in v prihodnost usmerjen kmetijski in živilski sektor, hkrati pa preprečila morebitne pasti³⁷.

Znanje, raziskave in inovacije kot katalizatorji sprememb

Novo znanje in inovacije morajo kmete in druge akterje v prehranskem sistemu **doseči hitreje in v širšem obsegu**, in sicer s konkretno uporabo inovativnih rešitev na kmetijah in na kraju samem. Pri tem pa ne začenjamo iz nič. Misija za tla v okviru programa Obzorje Evropa podpira kmete pri prehodu na trajnostne načine upravljanja tal s kombinacijo raziskav in inovacij ter preskušanja in eksperimentiranja na kraju samem, s čimer bi bilo treba še naprej dosežati zdrava tla v EU do leta 2050.

Inovacije napredujejo in bi jih bilo treba sprejeti. Preskušanje regulativnih pobud, novih tehnologij ali poslovnih modelov v **peskovnikih** (npr. za digitalna orodja v kmetijstvu)

³⁷ Barabanova, Y. and Krzysztofowicz, M., [Digital Transition: Long-term Implications for EU Farmers and Rural Communities \(Digitalni prehod: dolgoročne posledice za kmete in podeželske skupnosti EU\)](#), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2023, doi:10.2760/286916, JRC134571.

pred njihovo uvedbo in javno naročanje inovativnih rešitev bosta na primer pripomogla k odpravi ovir za več inovacij, ki jih bodo kmetje lahko uporabljali.

Za doseganje rezultatov, prilagojenih potrebam kmetov, bi bilo treba okrepiti **soustvarjanje** znanja in inovacij na lokalnih mestih za eksperimentiranje na kmetijah, in sicer s kmeti, znanstveniki, inovatorji in podjetji, npr. v živih laboratorijih.

Razvoj **novega strateškega pristopa EU k raziskavam in inovacijam za izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva, gozdarstva in podeželja** bo bistvenega pomena za učinkovito usmerjanje naložb, uskladitev prihodnjih prednostnih nalog z znanstvenim razvojem in izkoriščanje novih priložnosti.

Pri teh prizadevanjih bosta nadaljnja krepitev obstoječih javno-javnih in javno-zasebnih partnerstev na področju raziskav in inovacij ter razmislek o novih ključnega pomena za združevanje virov, talentov in raziskovalnih infrastruktur. V zvezi s tem je ključno okrepljeno sodelovanje s Stalnim odborom za raziskave v kmetijstvu (SCAR). Na svetovnem prizorišču bo **krepitev mednarodnih partnerstev in sodelovanja z mednarodnimi organizacijami**, kot so FAO, WOAHA, CGIAR in OECD, pomagala pri iskanju inovativnih rešitev za svetovne izzive in Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030.

Inovacije na področju zlahtnjenja rastlin, vključno z uporabo biotehnoloških orodij, kot so nove genomske tehnike (NGT), so ključne za pospeševanje razvoja sort, odpornih na podnebne spremembe, ki varčujejo z viri ter so hranljive in imajo visok donos, s čimer prispevajo k prehranski varnosti in prehranski suverenosti EU. Rezultat NGT so lahko tudi mikroorganizmi, ki pozitivno vplivajo na kmetijsko proizvodnjo, npr. z zmanjšanjem potrebe po sintetičnih gnojilih.

Da bi izkoristili prednosti teh inovacij, je potreben omogočiten regulativni okvir v EU. To zagotavlja tudi enake konkurenčne pogoje z vse večjim številom tretjih držav, ki trenutno prilagajajo svojo zakonodajo ali so to že storile. Zato je zlasti pomembno zaključiti zakonodajni postopek za predlog Komisije o NGT in to zakonodajo hitro začeti izvajati. Komisija je zavezana tesnemu sodelovanju s Svetom in Evropskim parlamentom, da bi čim prej našli v prihodnost usmerjen kompromis.

Krepitev sistemov znanja in inovacij v kmetijstvu ter podpora za svetovanje

Novo znanje in inovacije, ki izhajajo iz programov EU za raziskave in inovacije, morajo biti široko dostopni in se morajo uporabljati v praksi. Države članice si morajo močno prizadevati za **krepitev sistemov znanja in inovacij na področju kmetijstva (AKIS)** ter uskladiti vire s širšim razponom potreb, s katerimi se sooča sektor, zlasti za boljšo podporo kmetom pri njihovem prehodu na trajnostnost. V ta namen bo SKP še naprej zagotavljala močno podporo za izvajanje strategij AKIS, temelj katerih bo evropsko partnerstvo za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnostnosti. Spodbujala bo tudi nadaljnje ukrepe za krepitev vloge **neodvisnih in usposobljenih svetovalcev** ter razvoj **privlačnih ponudb usposabljanja**, ki bodo ustrezale potrebam kmetov v njihovem celotnem poklicnem življenju in so še posebej primerne za **razvijajoče se povpraševanje po znanjih in spretnostih** nove generacije kmetov ter njihove poklicne možnosti.

Odpravljanje **pomanjkanja znanj in spretnosti ter neskladja v znanju in spretnostih** v kmetijskem sektorju s predvidevanjem in namenskimi naložbami v visokokakovostno usposabljanje in svetovanje bo ključnega pomena za privabljanje nove generacije nadarjenih kmetijskih podjetnikov ter vzpostavitev konkurenčnega, trajnostnega in odpornega kmetijskega in prehranskega sistema. Prihajajoča **unija spretnosti** bo

zagotovila nov zagon za spodbujanje bolj strateškega pristopa k vključujočemu vseživljenjskemu učenju ter razvoju znanj in spretnosti v kmetijstvu ter čim bolj izkoristila razpoložljiva orodja, s pomočjo katerih bo kmetijstvo spet postalo privlačna in uspešna poklicna izbira.

5. ZAKLJUČEK

To sporočilo predstavlja razmislek Komisije o prihodnosti kmetijstva in hrane v Evropi. Evropski agroživilski sektor ima številne prednosti in je vodilni na področju zdravja, varnosti, kakovosti, trajnostnosti in inovacij v proizvodnji hrane. Te prednosti moramo še nadgraditi. Vendar mora Unija v sedanjih geopolitičnih razmerah **okrepiti svoj odziv** na izzive, s katerimi se soočajo kmetje, ribiči, drugi podeželski akterji in agroživilski sektor, ter se pripraviti na prihodnost z **odločnejšim odzivom politike v korist naše strateške avtonomije in prehranske suverenosti**, hkrati pa si mora prizadevati za uresničitev svojih ciljev varstva narave in razogljichenja. Ta odziv politike temelji na **skupni viziji, ki bo usmerjala delo Komisije v tem celotnem mandatu** na vseh področjih politike, ki vplivajo na kmetijstvo in prehrano.

Uresničitev te vizije ne more biti odvisna samo od ukrepov na ravni EU, saj bi za njeno izpolnitev morale nove generacije kmetov, živilskopredelovalne industrije, obveščenih potrošnikov in podeželskih skupnosti prevzeti štafetno palico od sedanje generacije kot podjetniki, skrbniki podeželja in nosilci sprememb. Potreben je okrepljen dialog na vseh ravneh upravljanja z institucijami EU, nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi ter z našimi mednarodnimi partnerji.

Zato to sporočilo zdaj začinja ta dialog, da bi obogatili zamisli Komisije o nadaljnjih korakih v zvezi s štirimi prednostnimi področji in njihovimi spodbujevalci. Številne teme, ki jih vsebuje, so občutljive in v zvezi z njimi pogosto ni lahko najti soglasja v družbi, zlasti kar zadeva vidike, povezane s hrano, živinorejo in prihodnostjo SKP. Zato se začenjajo nadaljnja prizadevanja za obravnavo teh ključnih vprašanj in iskanje rešitev v tesnem sodelovanju z ustreznimi deležniki in oblikovalci politik. Izkušnje kažejo, da v tako raznolikem sektorju ni mogoče uporabiti enotnih rešitev za vse, zato strateški dialog namesto tega poziva k teritorialnemu in prilagojenemu odzivu.

Komisija poziva Evropski parlament, Svet, Evropski ekonomsko-socialni odbor, Odbor regij, socialne partnerje in vse deležnike, da dejavno prispevajo k razvoju in uresničevanju pobud iz tega sporočila.